

Mokslu Lietuva

Leidžiamas nuo 1989 m., du kartus per mėnesį

Nr. 21 (708)

NAUJA LIETUVOS MOKSLO TARYBOS VALDYBA

Lietuvos Respublikos Vyriausybė lapkričio 23 d. patvirtino naują Lietuvos mokslo tarybos valdybą. Pagal naujus Tarybos nuostatus valdyboje dirbs 7 mokslo ir politikos įgyvendinimu suinteresuotų institucijų atstovai. Tarybos valdybą Vyriausybė tvirtina penkerių metų kadencijai. Po vieną narį Vyriausybei teikia švietimo, mokslo ir sporto ministras bei ekonomikos ir inovacijų ministras. Kitus kandidatus gali siūlyti mokslo ir studijų institucijos, ūkio ir viešojo sektoriaus subjektai, studentai, dėstytojai, mokslininkai ir kitų tyrėjų organizacijos ir patys mokslininkai.

Naujos valdybos nariais patvirtinti: Vilniaus universiteto profesorius emeritas **Eugenijus Butkus**, Vilniaus Gedimino technikos universiteto Fundamentinių mokslų fakulteto Informacinių sistemų katedros profesorius **Antanas Čenys**, Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto viceministras **Gin-**

tautas Jakštas, UAB „Thermo Fisher Scientific Baltics“ Mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros centro vyresnysis direktorius **Arvydas Lubys**, Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų viceministrė **Eglė Markevičiūtė**, Kauno technologijos universiteto Ekonomikos ir verslo fakulteto Inovacijų ir antreprenerystės mokslo grupės profesorė, Kalifornijos universiteto Haas verslo mokyklos vizituojanti mokslininkė **Asta Pundzienė**, Vilniaus universiteto Filologijos fakulteto Literatūros, kultūros ir vertimo tyrimų instituto profesorius **Paulius Vaidotas Subačius**.

Valdybos darbui vadovaus valdybos pirmininkas, išrinktas valdybos narių balsų dauguma. Valdybos posėdžiai bus rengiami kartą per mėnesį. Valdybos sprendimai tvirtinami valdybos nutarimais. Valdyba teikia siūlymus Tarybos pirmininkui dėl nuostatų, Tarybos struktūros, darbo reglamento, strateginio

veiklos plano, darbo reglamento, biudžeto, mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros konkursinio finansavimo programų principų bei lėšų paskirstymo, dalyvavimo tarptautinėse programose ir su Tarybos veikla susijusiose organizacijose. Valdyba tvirtins Tarybos strategines veiklos kryptis ir prioritetus bei metinę veiklos ataskaitą, Tarybos pirmininko pavaduotoją, ekspertų komitetų atrankos kriterijus ir komisijas, komitetų pirmininkus ir narius. Nauji Lietuvos mokslo tarybos nuostatai buvo patvirtinti šių metų balandžio 20 d.

Lapkričio 30 d. įvyko pirmasis Lietuvos mokslo tarybos naujos sudėties valdybos posėdis. Jame pirmininku vieneriems metams išrinktas profesorius emeritas Eugenijus Butkus.

„Mokslo Lietuvos“ pastaba: *Nauja Lietuvos mokslo taryba buvo sudaryta, nepasibaigus buvusio tarybos pirmininko kadencijai.* ■

Lietuvos jaunųjų mokslininkų sąjungos valdybos pirmininkė Jovita Žekaitė-Maconko

ŠIAME NUMERYJE

**Žmogaus teisių koordina-
navimo centro organizacijų
protestas dėl persekiojimo
už pažiūras**

● 1 p.

**Jaunųjų mokslininkų
sąjungoje**

● 2 p.

**Ko siekia pasaulio niveliavi-
mo kampanijos vykdytojai?**

● 3 p.

Nauji tyrimai

● 5 p.

**Nauji nutarimai: Valstybinė
lietuvių kalbos komisija,
Valstybės Nepriklausomybės
stipendijos skyrimo komisija**

● 5 p.

Lietuvos universitetuose

● 7 p.

**Iškilių asmenybių
pagerbimas**

● 7–8 p.

**Diskusijos: ar publikacijų
gausa liudija apie mokslinių
tyrimų kokybę?**

● 8 p.

**Naujas mokslo popula-
rinimo žurnalas pasirodė
Smalininkuose**

● 10 p.

Mokslo ir kultūros renginiai

● 10 p.

LIETUVOS ŽMOGAUS TEISIŲ KOORDINAVIMO CENTRO PROTESTAS DĖL PERSEKIOJIMO UŽ PAŽIŪRAS 2022 m. lapkričio 26 d. Vilnius

Lapkričio pradžioje Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministrė Jurgita Šiugždinienė viešai išreiškė nepasitenkinimą, kad viena iš sostinės ugdymo įstaigų vėl priėmė į darbą neva skandalingai pagarsėjusią ir kaltinimo riaušių organizavimu sulaukusią mokytoją Astrą Genovaitę Astrauskaitę. Tąkart ministrė viešai pagrasino „Juventos“ gimnazijos vadovei, kad jos vadovaujamoje ugdymo įstaigoje bus atliekamas tarnybinis patikrinimas. Jos teigimu, mokyklos vadovui esą turėtų rūpėti būsimu darbuotojo vertybės, nuostatos, nes jis dirbs mokyklos komandoje.

Lapkričio 26 d. žiniasklaidoje pasirodė pranešimai, kad Vilniaus savivaldybės komisija konstatavo, jog riaušių prie Seimo organizavimu kaltinama lietuvių kalbos mokytoja A. G. Astrauskaitė į darbą „Juventos“ gimnazijoje grąžinta pažeidus tvarką – tinkamai nepaskelbus atrankos. Savivaldybei informavus, kad sprendimą skirti nuobaudą įstaigos direktorei ir įpareigoti atleisti mokytoją priims meras Remigijus Šimašius, pastarasis pareiškė, kad sprendimą priims vadovaudamasis pirmiausia įsitikinimu, jog mokytojams turi galioti neprie-kaištingos reputacijos reikalavimai.

Lietuvos žmogaus teisių koordinavimo centras (LŽTKC), būdamas nesusiųs nei su piliete A. G. Astrauskaite, nei su „Juventos“ gimnazija ir jos darbuotojais, reiškia viešą protestą dėl nepateisinamai šurkštus ministrės Jurgitos Šiugždinienės, Vilniaus savivaldybės komisijos narių ir mero R. Šimašiaus daromų žmogaus teisių pažeidimo ir neetiško minėtų asmenų elgesio, pažeidžiant demokratijos ir teisėtumo normas bei Lietuvos

Respublikos Konstitucijos nuostatas:

1. Atkreipiame dėmesį, kad joks asmuo negali būti laikomas kaltu, kol jo kaltumas neįrodytas įstatymo nustatyta tvarka ir pripažintas įsiteisėjusiu teismo nuosprendžiu (Konstitucijos 31 str.). LŽTKC pažymi, kad A. G. Astrauskaitės atžvilgiu nėra baigtas ikiteisminis tyrimas baudžiamojoje byloje, kurioje ji yra kaltinama riaušių prie Seimo organizavimu ir provokavimu. Todėl nei meras, nei minėta komisija ir juolab ministrė nežino, ar tikrai A. G. Astrauskaitė organizavo ir provokavo riaušes prie Seimo.

2. Kita vertus, valstybės institucijos pačios susipainiojo teisiniame vertinime dėl institucijų padarytų procedūrinių pažeidimų, kurie neleidžia objektyviai spręsti, ar minėtos riaušės buvo. Taigi ministrė, Vilniaus savivaldybės komisija ir sostinės meras R. Šimašius, pažeisdami konstitucinę asmens nekaltumo prezumpciją, be teismo ir nelaukdami ikiteisminio tyrimo pabaigos, paskubėjo paskelbti verdiktą pilietei A. G. Astrauskaitei, esą ši kalta organizavus ir provokavus riaušes prie Seimo.

3. LŽTKC nepritaria A. G. Astrauskaitės veiksams, kuriais prieš keletą metų ji paniekino Lukiškių aikštėje demonstruojamą A. Labašausko „Laisvės kalvos“ fragmentą. Lygiai taip pat nepritaria R. Šimašiaus elgesiui, kuriuo jis paniekino kankinių vieta laikomą Lukiškių aikštę, įrengdamas joje pramogų smėlio plažą. Tačiau nei vieno, nei kito asmens elgesys neleidžia iš jų tyčiotis ar persekioti už pažiūras.

4. Konstitucijos 29 straipsnis imperatyviai nustato, kad valstybės institucijoms

ar pareigūnams visi asmenys yra lygūs, kad žmogaus teisių negalima varžyti įsitikinimų ar pažiūrų pagrindu. Ministrėi yra gerai žinoma, kad, daugumoje Lietuvos švietimo įstaigų trūkstant darbuotojų, jie yra priimami į darbą be jokių konkursų. Todėl šios valstybės tarnautojos išankstiniai grasinimai „Juventos“ gimnazijos vadovui, savivaldybės komisijos išvada, esą lietuvių kalbos mokytoja A. G. Astrauskaitė į darbą grąžinta tinkamai nepaskelbus atrankos, yra akivaizdus šios mokytojos persekiojimo pavyzdys dėl asmens pažiūrų ir įsitikinimų.

LŽTKC protestuoja prieš įstatymus pažeidžiantį minėtų valstybės ir savivaldos institucijų pareigūnų elgesį ir reikalauja nedelsiant nutraukti pilietei A. G. Astrauskaitės persekiojimą dėl jos pažiūrų ir įsitikinimų. Sprendimą dėl jos tinkamumo dirbti pedagoginį darbą priimti, tik įsiteisėjus teismo nuosprendžiui.

Pareiškimas priimtas nurodytų organizacijų sutarimu: Lietuvos žmogaus teisių gynimo asociacija (**Romualdas Povilaitis**), Piliečių gynybos paramos fondas (**Stasys Kaušinis**), Lietuvos žmogaus teisių asociacija (**Vytautas Budnikas**), Nepartinis demokratinis judėjimas (**Krescencijus Stoškus**), Lietuvos Helsinkio grupė (**Aurelija Kuzmaitė**).

Protestas skirtas: Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministerijai, Vilniaus miesto savivaldybės tarybai, Vilniaus miesto merui Remigijui Šimašiumi ir „Juventos“ gimnazijos kolektyvui. **Kopijos:** J. E. Lietuvos Respublikos Prezidentui Gitanui Nausėdai, Lietuvos Respublikos Seimo frakcijoms, Lietuvos Respublikos Seimo nariams, žiniasklaidai. ■

LIETUVOS JAUNŪJŲ MOKSLININKŲ SĄJUNGOJE

Prisistato LJMS valdybos pirmininkė Jovita Žėkaitė-Maconko:

„Nusprendžiau įsitraukti į Lietuvos jaunųjų mokslininkų sąjungos (LJMS) veiklą, iš pradžių dalyvaudama mokslo populiarinimo renginių organizavime, vėliau pasisakydama

mokslo politikos klausimais. LJMS man yra puikus tinklaveikos pavyzdys, kai skirtingų sričių tyrėjai susitinka diskutuoti apie mokslo politiką Lietuvoje ir kitose pasaulio šalyse.

Džiaugiuosi turėdama galimybę susipažinti su tiek daug skirtingų mokslininkų, galėdama suprasti, kas vyksta už mano mokslinės srities ribų.“

Pagerbti geriausių disertacijų konkurso laimėtojai

Salomėja Vanagienė

Lietuvos jaunųjų mokslininkų sąjunga (LJMS), kasmet organizuojanti Geriausių disertacijų konkursą, paskelbė 2021 metų laureatus. Konkursui buvo pateiktos 104 disertacijos: 57 darbai gamtos, technologijos, medicinos ir sveikatos bei žemės ūkio, 47 – humanitarinių ir socialinių mokslų srityse. Nuo šių metų kovo 31 d. iki lapkričio 15 d. vyko du šių disertacijų vertinimo etapai. Darbus vertino 260 ekspertų. Jie laureatais pripažino 10 geriausių disertacijų, apgintų Lietuvos mokslo ir studijų institucijose, ir 2 Lietuvos piliečių disertacijas, apgintas užsienio mokslo ir studijų institucijose.

Lietuvos Respublikos Prezidentas Gitanas Nausėda sveikindamas mokslininkus – geriausių 2021 m. disertacijų autorius, parbrėžė, kad savo pavyzdžiu jie rodo, kiek daug galima pasiekti, pasitelkus intelektualinę drąsą, kūrybingumą ir kantrybę. „Kiekvieno jaunojo Lietuvos mokslininko sėkmė – taip pat ir visos Lietuvos pasiekimas. Tolesnis mūsų valstybės klestėjimas ir augimas tiesiogiai priklauso nuo to, kiek bus padaryta mokslinių atradimų, sukaupia ir pritaikyta žinių. Todėl būtina užtikrinti, kad Lietuvos mokslinis potencialas nuolat atsinaujintų ir stiprėtų, gaudamas nuoseklią tęstinę valstybės pagalbą. Tik ugdydami talentus, galime tikėtis reikšmingo mokslo žinių ir inovacijų proveržio“, – sakė šalies vadovas.

Pasak Prezidento, Lietuva tampa globalios, tarptautinės mokslo erdvės dalimi, o lietuvių mokslininkai, išvykę į užsienį stažuotis, studijuoti ir vykdyti tyrimus, kartu su kitų šalių atstovais prisideda prie globalių problemų sprendimo.

Humanitarinių ir socialinių mokslų sričių laureatai:

- **Aistė Čapienė.** „Vartotojų proaplinkos auginis ir prosocialus įsitraukimas į tvarų vartojimą“ (vadyba). Vytauto Didžiojo universitetas, Žemės ūkio akademija, mokslinė vadovė – doc. dr. Aušra Rūtelionė.
- **Viktorija Baranauskienė.** „Socioteritorinė atskirtis Lietuvos retai apgyventose teritorijose“ (sociologija). Lietuvos socialinių tyrimų centras, moksliniai vadovai – dr. Donatas Burneika ir dr. Vidmantas Daugirdas.
- **Simona Balčaitė.** „Uždaros gyvenvietės Lietuvoje: teritorinės integracijos problema“ (sociologija). Vilniaus universitetas, mokslinė vadovė – prof. dr. Dovilė Krupickaitė.
- **Kristina Griškevičienė.** „Tarpsektorinių tarpinės produkcijos tinklų poveikio makroekonominiams svyravimams bei šokų sklidimui vertinimas“ (ekonomika). ISM Vadybos ir ekonomikos universitetas, mokslinė vadovė – prof. dr. Valdonė Daršukvienė.
- Geriausios humanitarinių ir socialinių mokslų disertacijos nominacijos laimėtoju tapo **Marius Daraškevičius** – „Valgomojo

Lietuvos Respublikos Prezidentas ir gamtos, technologijos, medicinos ir sveikatos bei žemės ūkio mokslų srities laimėtoja Lina Grinevičiūtė

Lietuvos Respublikos Prezidentas ir humanitarinių bei socialinių mokslų srities laimėtojas Marius Daraškevičius

Geriausių disertacijų autorių pagerbimas Prezidentūroje. Konkurso organizatoriai, laureatai ir jų moksliniai vadovai

modernėjimas Lietuvos dvaruose XVIII a. vid.–XX a. pr.“ (menotyra). Lietuvos kultūros tyrimų institutas, mokslinė vadovė – doc. dr. Rasa Butvilaitė.

• **Gamtos, technologijos, medicinos ir sveikatos bei žemės ūkio mokslų sričių laureatai:**

• **Žana Kapustina.** „Modifikuotų nukleotidų taikymas plataus masto nukleorūgščių analizei“ (biologija). Vilniaus universiteto Gyvybės mokslų centro Biomokslų institutas ir UAB „Thermo Fisher Scientific Baltics“. Mokslinių tyrimų ir eksperimentinės plėtros centras, mokslinis vadovas – prof. dr. Arvydas Lubys.

• **Milda Mickutė.** „Viengrandines mažasias RNR modifikuojančių gyvūnų Hen1 metiltransferazių taikymas RNR žymėjimui ir sekoskaitai“ (biochemija). Vilniaus universitetas, mokslinis konsultantas – prof. dr. Giedrius Vilkaitis.

• **Justinas Kilpys.** „Sniego dangos rodiklių tyrimas nuotoliniais metodais lyguminese teritorijose“ (fizinė geografija). Vilniaus universitetas, mokslinis vadovas – prof. dr. Egidijus Rimkus.

• **Ernestas Kasparavičius.** „Organinių skylių pernešančių puslaidininkų stabilumo ir būdų jam gerinti, naudojant karbazolo ir ditien[3,2-b:2', 3'-d]pirolo darinius, tyrimas“ (chemija). Kauno technologijų universitetas, mokslinis vadovas – doc. dr. Tadas Malinauskas.

Gamtos, technologijos, medicinos ir sveikatos, bei žemės ūkio mokslų disertacijos nominacijos laimėtoja tapo **Lina Grinevičiūtė** – „Nanostruktūrizuotos optinės dangos, skirtos lazerio šviesos valdymui“ (medžiagų inžinerija). Fizinių ir technologijos mokslų centras, mokslinis vadovas – dr. Ramutis Drazdys.

Šiais metais buvo įsteigta nauja nominacija – geriausia Lietuvos piliečio disertacija, apginta užsienio mokslo ir studijų institucijoje. Šioje srityje buvo pateikti 9 darbai. Geriausia humanitarinių ir socialinių mokslų disertacijų konkurso laimėtoja tapo **dr. Gintė Medzvieckaitė** – „Žmogiški dieviškų žodžių aidai: dvasiniai madrigalai, sukurti lotyniškųjų sakralinių tekstų poetinių parafrazių italų kalba pagrindu“ (menotyra). Mančesterio universitetas, Mančesteris, Jungtinė Karalystė. Gamtos, technologijos, medicinos ir sveikatos bei žemės ūkio mokslų disertacijų konkurso laimėtoja tapo **dr. Kotryna Vaidžiulytė-Simutienė** – „Vidinė ląstelės koordinacija migracijos metu“ (fizika), apginta Sorbonne universitete, Prancūzijoje.

Dėkojame generaliniams rėmėjams, kurie skiria vienkartinės stipendijas kryptinių grupių nugalėtojams: UAB „LAYHER BAL-TIC“, Lietuvos inžinerijos ir technologijų pramonės asociacijai LINPRA, „Northtown Vilnius“. Dėkojame mūsų rėmėjams: „IEEE Lithuania Section“ ir „Go Vilnius“. Renginių globojo Lietuvos Respublikos Prezidentas Gitanas Nausėda.

REDAKTORIAUS KOMENTARAS

Sutarimo ar agresyvumo skatinimas?

Jonas Jasaitis

Žmonijos dauguma gyvena penkiuose žemynuose. Kiekviename jų labai skiriasi klimatinės sąlygos, dirvožemio struktūra, augalų ir gyvūnų įvairovė, paviršiaus reljefas, jau nė nekalbant apie politinę ir kultūrinę situaciją. Skirtinga ir juose gyvenančių žmonių išvaizda: ūgis,

odos spalva, veido bruožai. Vieni jų – baltaodžiai, kiti – geltonodžiai, juodaodžiai, turintys rudą arba net rausvą odos spalvą. Indėnų nesupainios su Australijos čiabuviais, afrikiečių – su japonais arba korėjiečiais. Labai skiriasi ir jų gimtosios kalbos garsai, net kalbėjimo tempas ir intonacija. Dar labiau skiriasi jų tautinės kultūros paveldas, net bendravimo stilius.

Niekas nepaneigs, kad įvairių rasių ir tautų atstovai patogiausiai jaučiasi savo klimato zonoje ir jos nulemtose gamtinėje aplinkoje. Turime visiškai skirtingus mitybos, darbo ir visos kitos elgsenos įpročius. Vargu ar kas nors puls įrodinėti, kad eskimai ir nencai lengvai prisitaikys gyventi Afrikoje, kažkur jos pusiaujo klimato zonoje, o afrikiečiai masiškai trauks gyventi į tundrą arba Arkties pakrantes. Pasaulyje yra daugybė skirtingų kalbų ir tarmių. Visa tai daro pasaulį labai įdomų savo įvairovė, tik labai pamažu pradedantį suvokti bendrą atsakomybę už planetos likimą.

Kol žmonija neturėjo tokių mobilumo priemonių, kurios leidžia per kelias valandas atsivesti kitame žemyne, kol nebuvo ir tokio informacijos srauto, kuris beveik akimirksniu supažindina su viso pasaulio įvykių įvairovė, jai buvo daug sunkiau suvokti bendras planetos problemas (klimato kaitos ar žmonijos saugumo situacijos pokyčius). Vargu ar eilinis afrikietis galėjo pajusti, ką reiškia gamtinės aplinkos kitimas Sibiro taigoje ar Meksikos atogrąžose – būtent jo paties kraštui. Tolimųjų Rytų bendruomenės nesijaudino dėl ryškių klimato pakyčių, atsirandančių siaubingu tempu kertant Meksikos džiungles. Nelabai žmonės ir šiandien jaudina net gentinių ar religinių žudynių, vykstančių už kelių tūkstančių mylių nuo jų namų, pasekmės. Nors dabar pasaulis smarkiai keičiasi, bendrų sprendimų būtinybė vis dar nėra įsisąmoninta. Jei galingas žemės drebėjimas įvyksta Japonijoje, vargu ar daug Argentinos ar Turkijos gyventojų pagalvoja, kad netrukus tai gali įvykti ir po jų kojomis.

Rytas... kažkur Žiezmaruose, o gal Vaisiejuose, gal Kretinijoje, o gal Krekenavoje. Į darbą besiruošiantis žmogus skutasi ir staiga išgirsta pranešimą apie milžinišką žemės drebėjimą Turkijoje, ką tik nusėšusį keliolikos tūkstančių žmonių gyvybes ir dar didesnę skaičių, įkalintą griuvėsiuose. Diktorius kviečia visus, kas tik gali, atvykti į pagalbą nukentėjusiam regionui. Pasigirsta širdį draskantis artimųjų ką tik netekusios moters klyksmas. Sudreba skustuvą laikanti ranka ir žmogus gal Žiezmaruose, o gal Krekenavoje pajunta, kad įsiplovė žandą.

Ką jis dabar daro, ko griebiasi pirmiausia? Gal puola skambinti tarptautinei pagalbos organizacijai ir teirauti, kas telkia savanorius? O gal pirmiausia bando sustabdyti savo žando kraujavimą, nes gali ir privalo tai padaryti pats? Tuo pat metu žūstančiais griuvėsiuose jau rūpinasi specialiosios tarnybos, budinčios nukentėjusioje vietovėje. Dauguma šią kraupią žinią išgirdusių žmonių suvokia, kad, jei jie net dabar pasiūlytų savo pagalbą, nelaimės vietoje atsivertų jau labai pavėlavę.

Gal tai skamba labai ciniškai, tačiau ar imasi kokių nors konkrečių veiksmų argentinietis, ryto pranešimuose išgirdęs apie tai, kad Ukrainos sostinė po Rusijos raketų antpuolio vėl liko be elektros, šilumos ir dujų tiekimo? Ir jį galima suprasti, nes jis net nežino šio nusikaltimo priežasčių ir aplinkybių. Deja, nieko nesims ir tūkstančiai danų, belgų ar vokiečių, nors kartais rusiškų raketų švilpimą jie jau gali išgirsti ne tik per radijo garsiakalbius. Tačiau, štai sulaukę kvietimo atvykti atostogauti į Nidą ar gavę pasiūlymą steigti įmonę Klaipėdoje, neretai nusprendžia, kad tai – netikslinga, nes, anot jų, ten vyksta karas. Ir labai nelengva jiems išaiškinti, kad tas karas vyksta už daugiau kaip tūkstančio kilometrų, o ne Baltijos valstybėse.

Nepadės net žemėlapių rodymas, nes Vakarų ar Vidurio Europos valstybių gyventojai rytinės Europos žemes iki šiol laiko Rusijos įtakos zona. Todėl jie dažnai viską, kas ten vyksta,

traktuoja vos ne kaip Rusijos vidaus reikalus. Dar prieš Antrąjį pasaulinį karą vyko Holodomoras – kelių milijonų ukrainiečių marinas badu. Lietuvoje kelis pokario dešimtmečius vyko šimtų tūkstančių šeimų trėmimas į Sibirą ar prie Ledjūrio. Bet kas dėl to nuoširdžiai jaudinosi Prancūzijoje ar Švedijoje? Net tada, kai jau mūsų laikmečiu Rusijos tankai važiuavo link Lietuvos televizijos rūmų arba suko ratus aplink mūsų Aukščiausiąją Tarybą, ar kitų valstybių visuomenė suvokė, kas ten vyksta? Todėl nereikia stebėtis, kad iki šiol Antrojo pasaulinio karo priežastys vertinamos vienpusiškai – kaip vokiškųjų nacių ideologijos pasekmė. Tuo tarpu viską pakeliui žvėriškai naikinę sovietų daliniai iki šiol Vakarų šalių vadovėliuose pristatomi kaip... sąjungininkai kovoje su hitlerizmu, o ne kaip karą sukėlusios šalies atstovai.

Iki šiol tebegyvename pasaulyje, kuriame visuomenė, pradant fabriką darbininku, pradinės mokyklos mokytoju, gatvės muzikantu ir baigiant ministru, vadovaujasi nuo pokario išlikusių istorijos suvokimu. Tik išvydęs Bučos žudynių aukas, toks ministras pradeda suprasti, kad jo turimi vaizdiniai yra nepilni, kad pavojus jo paties šaliai darosi vis didesnis, kad jokie telefoniniai pokalbiai su civilius gyventojus žudančios ar įmonių, kuriose jie iki šiol dirbo, naikinančios gaujos atstovais siekių nepakeis.

Į nieko jam nenusikaltusios tautos žemę atsiųstas kareivis šaudo į praeivius, laužia privačių namų bei butų duris ir grobia jų gyventojų turtą įsitikinęs, kad dabar čia viskas priklauso tik jam, bet niekaip nesuvokia, kad jis – karo nusikaltėlis. O Prancūzijos prezidentas iki šiol vis dar aiškina, kad Rusijos pralaimėjimas turėtų neigiamą atspalvį Rusijos „veidui“. Štai tokie dvigubi įvaizdžiai iki šiol lemia daugelio vakariečių nuostatas: žudyti ukrainiečius – Rusijos „vidaus reikalas“, o gynyba nuo Rusijos – kenkia jos „autoritetui“, todėl su užpuolikais reikia „derėtis“, gal net perleidžiant jiems savo tautos namų žemės gabalą. Kai V. Zelenskis pasiūlė Prancūzijos vadovui pirmiausia pačiam apsispręsti, kurį savo valstybės regioną jis tokiu atveju perduotų Rusijai, 1977 metų pabaigoje, t. y. po daugiau kaip trijų dešimtmečių nuo Antrojo pasaulinio karo pabaigos, gimęs E. Makronas jo vis tiek nesuprato. Jis ir toliau skambins V. Putinui.

Tačiau šių dienų pasaulyje, kuriame nėra jokio realiai veikiančio karinius konfliktus stabdančio ir diplomatinėmis priemonėmis tarptautinius konfliktus sprendžiančio mechanizmo, kuriame įtaką pasaulyje, jį vėl persidalijant, lemia valstybės teritorijos dydis, jos gyventojų skaičius ir ekonominė galia, vis labiau stiprėja pasaulio suvienodinimo ir net jo visiškos niveliacijos siekia. Labai primityviomis, o neretai ir itin įžūliomis bei žiauriomis priemonėmis bandoma įtikinti, kad kultūrinė pasaulio įvairovė – nebevertinga. Dabartiniame pasaulyje vis labiau garbinama tarptautinė gyventojų migracija jau pristatoma kaip visų socialinių problemų sprendimo priemonė. Vienintelė pasaulio gyventojų pavertimo klajokliais kliūtis lieka kultūrinis paveldas, net mitybos įpročiai. Iš pokario išėivijos bangos atstovų esu išgirdęs labai savitą ir taiklų posakį: „Skrandis nutautėja vėliausiai.“

Dabar jau nebegalima nematyti vis įžūliau įgyvendinamų užmačių – sunaikinti visai dabartinei žmonijos kartai iki šiol esminę įtaką dariusią Europos kultūrą. Vis įžūlesni bandymai neigiamai vertinti baltaodžių rasę, prikišant jai visas žmonijos raidos problemas. Tai jau galime pamatyti net kasdienybėje. Vieną sekmadienio rytą, vykstant į Mišias bažnyčioje, esančioje dabar juodaodžių dominuojamoje apylinkėje, iš kažkurios tarpvartės išsoko vyriokas su akmeniu rankoje, grasinantis išdaužti automobilio stiklą. Jis rėkė: „Tu, baltasis, neturi teisės važiuoti per mūsų rajoną. Jūs mus buvote pavertę vergais... Mes jums to niekada neatleisime!“ Su dideliu vargu pavyko jį įtikinti, kad aš – užsienietis, atvykęs iš šalies, kur vergovės niekada nebuvo.

Tačiau tikrai ne visada pavyksta išvengti konfliktų. Naujausias pavyzdys: po futbolo čempionato rungtynių, kurias laimėjo Maroko komanda, didžiulė minia išėiviu iš šios Afrikos šalies sukėlė riaušes, niokojo parduotuves, degino automobilius juos priglaudusios šalies sostinėje. Jie taip išreiškė savo požiūrį į vietinius gyventojus. Į Vokietiją ką tik atvykęs išėivis iš musulmoniškos Afrikos valstybės suniokojo krikščioniškos šventovės altorių. Nigerijoje kasdien nužudoma dešimtys krikščionių. Kodėl, už ką? ■

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO PRANEŠIMAI

Sudaryti palankias sąlygas Lietuvos, kaip jūrinės valstybės, kūrimui ir stiprinimui. Seimo Jūrinių reikalų komisija šių metų lapkričio 22 d. posėdyje susitarė dėl jos veiklos nuostatų. Nuostatų projektą pristatęs komisijos pirmininkas Valdas Rakutis priminė, kad būtina išlaikyti prieš kelias kadencijas Seime veikusios tokios komisijos tikslus ir uždavinius. Pagrindinis komisijos tikslas – sudaryti palankias sąlygas Lietuvos, kaip jūrinės valstybės, kūrimui, derinti šioje srityje valstybės, verslo, mokslo interesus, didinti jūrinio sektoriaus konkurencingumą ir svarbą šalies ekonomikai. Šio tikslo komisija siekia rengdama ir nuosekliai įgyvendindama priemones, sudarančias palankias sąlygas plėtoti jūrinį sektorių: jūrų transportą, laivų statybą ir remontą, jūrų inžinerinę pramonę, jūrų ir uostų infrastruktūrą, turizmą ir rekreaciją, švietimą ir mokslą, inovacijas, taip pat kitas svarbias sritis susijusias su jūra.

Patvirtintas valstybės biudžetas. Priimdamas įstatymą, Seimas atsižvelgė į tai, kad dėl 2022 m. vasario 24 d. pradėtos atviros Rusijos karinės agresijos prieš Ukrainą ir jos žmones poveikio globaliai ekonomikai, išaugusios geopolitinės įtampos lieka poreikis imtis priemonių Lietuvos saugumui stiprinti, išaugusios infliacijos bei energetikos krizės poveikiui švelninti ir dėl Rusijos karinės agresijos besitraukiantiems iš Ukrainos žmonėms padėti.

Seimas patvirtino daugiau kaip 15,544 mlrd. eurų siekiančias valstybės biudžeto pajamas ir 18,632 mlrd. eurų išlaidas (kartu su Europos Sąjungos ir kitomis tarptautinėmis lėšomis). Asignavimai pajamas viršys beveik 3,088 mlrd. eurų. Valdžios sektoriaus deficitas sudarys 4,9 proc. bendrojo vidaus produkto (BVP).

Prezidento veto. Respublikos Prezidentas Gitanas Nausėda grąžino Seimui svarstyti Mokėjimų įstatymo projektą Nr. XIVP-1927GR, kuriuo pasiūlė Seimo lapkričio 3 d. priimtą teisės aktą laikyti nepriimtu. „Šalies vadovo vertinimu, Mokėjimų įstatymu suteikiami įgaliojimai tvarkyti asmens duomenis, ypač jautrius, yra neproporcingi. Prezidentas pabrėžia, kad Mokėjimų įstatymas numato daug platesnes specialiųjų duomenų tvarkymo, įskaitant jų rinkimo, aplinkybes, nei vien tik informaciją, kuri yra gaunama apdorojant mokėjimų pavedimus. Pavyzdžiui, susidaro įgalinimas tvarkyti jautrius duomenis, kai teikiama mokėjimo paslauga, kuri yra grynųjų pinigų išėmimas, pinigų įdėjimas, mokėjimo kortelės išdavimas paslaugos teikėjų skyriuje ar kitos mokėjimo paslaugos. Įtvirtinti įstatymu būtina tik tai, kas minimaliai būtina“, – pristatydamas projektą, sakė Respublikos Prezidento patarėjas Vaidas Augustinavičius.

Pasak Respublikos Prezidento atstovo, Lietuva, Latvija ir Estija veikia vieningoje mokėjimų sistemoje, dominuoja tie patys bankai ir jų filialai, bet Lietuvoje duomenų tvarkymas pagal Mokėjimų įstatymą gerokai skirtųsi nuo kitų Baltijos šalių.

Pašalinti sprogmenis iš jūros dugno. Seimo delegacijos Baltijos Asamblėjoje pirmininkas Andrius Kupčinskas dalyvauja Berlyne organizuojamame Baltijos jūros parlamentinės konferencijos (BJPK) Nuolatinio komiteto posėdyje. Baltijos jūros valstybių parlamentų nariai aptaria situaciją dėl jūroje palaidotų ginklų ir bendrai sutaria, kad reikia stiprinti pastangas rasti ir neutralizuoti sprogstamąsias medžiagas Baltijos jūroje konkrečiomis priemonėmis, pasitelkiant daugiašalį bendradarbiavimą. Kaip sako Seimo delegacijos Baltijos Asamblėjoje pirmininkas A. Kupčinskas, sprendžiant šį klausimą, „būtina sutelkti skirtingus nacionalinių lygiu sukauptus duomenis, mokslinių tyrimų rezultatus ir kitus duomenis, sukuriant ekspertų grupę ir šių duomenų pagrindu parengti konkrečius sprogmenų šalinimo Baltijos jūroje veiksmus“.

BJPK Nuolatiniam komitete diskutuojama, kad reikia sudaryti sąlygas Baltijos jūros regionui tapti pavyzdiniu regionu, kuriame būtų taikomos aplinkai saugios, greitos ir finansiškai prieinamos jūroje palaidotų sprogmenų nustatymo, nukensminimo ir šalinimo technologijos. Pasak Seimo nario A. Kupčinsko, „turime imtis visų priemonių, kad per ateinančius 20 metų iš Baltijos jūros būtų visiškai pašalintos ir nukensmintos sprogstamosios ir kitos pavojingos medžiagos“.

Bando paslėpti melą? Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetui nusprendus netenkinti Seimo narių grupės prašymą atlikti Civilinės sąjungos įstatymo ekspertinį vertinimą, šio komiteto pirmininko pavaduotoja Seimo narė

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO PRANEŠIMAI

■ Atkelta iš 3 p.

Agnė Širinskienė kreipėsi į Seimo etikos sargus. „Seimo Statuto 145 straipsnio 3 dalis įtvirtina komitetui prievolę užsakyti ekspertinį vertinimą tuo atveju, kai to paprašo Seimo narių grupė. Ekspertinio vertinimo projektui galima prašyti per visą įstatymo svarstymo Seime laikotarpį. Tai ir buvo padaryta. Nesuprantu, ko bijo valdantieji ir kodėl grubiai laužomas Seimo statusas, neužsakant ekspertų išvados. <...> O gal ta baimė – tai netiesioginis pripažinimas to, ką bando nusišluoti valdantieji, klaidindami visuomenę ir mažiau atidžius Seimo narius? Pripažinimas, kad vis tik Civilinės sąjungos projektu akivaizdžiai siekiama įteisinti homoseksualių asmenų šeimas, ir bijomasi, kad tą melą pastebės

ekspertai?“, – sako A. Širinskienė.

Kodėl dėl kūrybinės veiklos užpultas prof. V. Juozapaitis? Seimo narys prof. Vytautas Juozapaitis kreipėsi į Vyriausiąją rinkimų komisiją, kaip kompetentingą instituciją, prašydamas pateikti išvadą, ar rinkimų kampanijos metu Seimo narys turi teisę tęsti kūrybinę veiklą, garantuojamą Konstitucijos 60 straipsnyje. Tokį kreipimąsi į Vyriausiąją rinkimų komisiją paskatino išpuoliai dėl Seimo nario kūrybinės veiklos teisėtumo, kadangi jis yra nominuotas Tėvynės Sąjungos-Lietuvos krikščionių demokratų partijos kandidatą į Kauno miesto merus. Kūrybine veikla Seimo narys V. Juozapaitis užsiima visą savo gyvenimą, taip pat ir būdamas Seimo nariu.

Pareiginės algos bazinis dydis 2023 metais padidės 5 eurai. Šis dydis taikomas apskaičiuojant valstybės tarnautojų, pareigūnų, valstybės ir savivaldybių biudžetinių įstaigų darbuotojų, politikų ir teisėjų darbo užmokestį. Įstatyme nutarta 2023 metams patvirtinti 186 eurų bazinį dydį, kuris, palyginti su šiuo metu galiojančiu baziniu dydžiu, didės 2,8 proc.

„Nustačius minėtą dydį, valstybės politikų, bendrosios kompetencijos ir specializuotų tarnautojų, valstybės ir savivaldybių biudžetinių įstaigų darbuotojų, Konstitucinio Teismo teisėjų, karių darbo užmokestis (atlyginimai), komisijų narių atlygis ir kitos teisės aktuose nustatytos išmokos ir atlygiai padidės apie 200 tūkstančių darbuotojų nuo 23,5 iki 161,2

euro“, – teigiama dokumento aiškinamajame rašte. 5 eurų padidinimui iš valstybės biudžeto pririks apie 118 mln. eurų per metus.

Sutarta 10 proc. padidinti mokslo darbuotojų pareiginės algos koeficientų dydžius. Pagal priimtas pataisas valstybiniuose mokslinių tyrimų institutuose vyriausiojo mokslo darbuotojo pareiginė alga bruto, įskaitant planuojamą pareiginės algos bazinio dydžio didėjimą iki 186 eurų, kils 241–434 eurai, vyresniojo mokslo darbuotojo – 210–338 eurai, mokslo darbuotojo, tyrėjo, mokslininko stažuotojo – 210–257 eurai, jaunesniojo mokslo darbuotojo – 201–238 eurai. Taigi bendras užmokesčio padidėjimas, įskaitant bazinio dydžio didėjimą, sudarys 13 proc. ■

Kvietimas teikti paraiškas dvišalio praktinio mokymosi mobilumo projektams

Atkelta iš 3 p. Aktyvių piliečių fondas (APF) kviečia nevyriausybinę organizacijų darbuotojus ir savanorius kelti kvalifikaciją, megzti partnerystę ir kurti bendrus projektus su nacionalinių nevyriausybinę organizacijų (NVO) atstovais iš Islandijos, Lichtenšteino ir Norvegijos – fondo šalių donorų.

Vienas iš APF programos tikslų – dvišalio bendradarbiavimo tarp Lietuvos NVO ir šalių donorų (Islandijos, Lichtenšteino ir Norvegijos) subjektų stiprinimas per kuriamas partnerystes ir bendrą veiklą, žinių bei patirties mainus. Per praktinio mokymosi

mobilumo projektus teikiama finansinė ir administracinė parama trumpalaikiam Lietuvos NVO darbuotojų ar savanorių praktiniam mokymuisi iš valstybėje donorėje esančios NVO (ir atvirkščiai), stiprinamos tam tikros kompetencijos, reikalingos dirbant organizacijoje. Šie projektai taip pat apima dalijimąsi naujais metodais ir gerą patirtimi. Nauja partnerystė ir bendri projektai galėtų būti dar vienas šių projektų rezultatas. Būtina dvišalio praktinio mokymosi mobilumo projektų sąlyga – šalies donorės nevyriausybines organizacijos dalyvavimas projekte.

Praktiniu mokymosi mobilumu siekiama stiprinti ir aktyvinti dvišalį bendradarbiavimą, gerinti NVO ir paramos gavėjų tarpusavio supratimą, įgyti naujų organizacijos veiklos srities praktinių įgūdžių ir tobulinti turimus įgūdžius, dalintis patirtimi su tos pačios srities specialistais, taikyti naujus, pažangesnius darbo organizavimo metodus

Lietuvos organizacijoms, ieškančioms partnerių, taip pat gali padėti Norvegijos Helsinkio komitetas ir Islandijos žmogaus teisių centras, atstovaujantys savo šalims APF programos kontekste. Potencialių partnerių paieš-

kai palengvinti yra sukurtos partnerių paieškos duomenų bazės Norvegijoje ir Islandijoje.

Trukmė. Praktinis mokymosi mobilumas gali trukti nuo 5 iki 20 darbo dienų (visa veikla turėtų baigtis ne vėliau kaip 2024 m. kovo 31 d.).

APF finansavimas. Gali būti finansuojama iki 100 proc. tinkamų finansuoti projekto išlaidų: dengiamos tiesioginės priėmimo ir dalyvio išlaidos, kompensuojamas dalyvio atlyginimas ir netiesioginės išlaidos. *Issamiau: Lietuvos jaunųjų mokslininkų sąjungos 2022 11 21 naujienlaiškyje Nr. 34.* ■

Jaunajam mokslininkui paskirta 1,2 mln. eurų dotacija

Vilniaus universiteto (VU) Gyvybės mokslų centro (GMC) biochemikui dr. Stephenui Knoxui Jonesui Jaunesniajam ir jo vadovaujama komandai paskirta prestižinė 1,2 mln. eurų dotacija. Europos mokslo tarybos (EMT) įsteigta dotacija pradedantiesiems mokslininkams yra pirmoji tokia, gauta Lietuvoje. Ji mokslininkui suteikta ateinančioms penkeriems metams vykdyti projektą, siekiantį tobulinti genų redagavimo metodus.

Lietuvos mokslo įvertinimas

„Šios dotacijos reikšmę vertinčiau keliais lygmenimis – valstybiniu, universitetiniu ir asmeniniu. Valstybiniu mastu tai reiškia, kad Lietuvos investavimas į mokslą atsiperka: Europos mastu vykdomiems tyrimams skirtos lėšos grįžta į Lietuvą. Taip atsiranda cikliškas, svarbus paveikiam finansavimui. Kita vertus, šis įvertinimas rodo labai aukštą Lietuvoje atliekamų akademinų tyrimų lygį. Be to, tai didelis pasiekimas visam universitetui. Pirmą, dėl svarbios žinios bendruomenei, kad tai – pasiekama. Antra, šis įvykis turės didelės reikšmės procesams, kuriuos vadinu institucine atmintimi. Kadangi mūsų paraiška laimėjo, visa projekto teikimo etape dalyvavusi komanda įgijo žinių, kurias galės įdarbinti rengdama kitus panašaus masto projektus ateityje“, – įsitikinęs dr. S. K. Jonesas.

Mokslininkui asmeniškai šis milžiniškų pastangų ir detalaus planavimo pareikalavęs paraiškų rengimas yra išorinis patvirtini-

Dr. Stephenas Knoxas Jonesas Jaunesnysis mas, kad jis – teisingame kelyje: „Ar dabar, gavęs finansavimą, turėsiu visišką laisvę? Ne visai, nes kai skiriama tokia suma, iš tavęs tikimasi, kad pasieksi didelių tikslų, kas įpareigoja. Vis dėlto dabar, užuot galvoję apie pinigus, galėsiu susitelkti į mokslą.“

Nauda efektyvesniam pasėlių auginimui ir medicinos diagnostikai

VU tyrėjo ir jo komandos vykdomo tyrimo tikslas – sukurti efektyvesnes genų redagavimo technologijas, kurios gali būti naudingos daugelyje sričių. Maisto pramonėje panaudojus genų redagavimo metodus, galima sukurti maistingesnius ir derlingesnius vaisius, daržoves ir javus, taip pat atsparesnes jų veisles, galinčias atlaikyti klimato kaitos sukeltus ekstremalius orus. Be to, genų redagavimo technikos galėtų lemti tikslesnę ligų diagnostiką ir efektyvesnį gydymą. „Genų redagavimas

gali būti naudingas, ir siekiant sulėtinti mūsų indėlį į klimato kaitą. Taigi šiuose tyrimuose, kuriuos atlieka mano vadovaujama šešių žmonių komanda ir kiti mokslininkai, slypi daug potencialo“, – tvirtina mokslininkas.

Tyrimo tikslas – praplėsti ir geriau pritaikyti genų redagavimo įrankius

„Genų redagavimas leidžia keisti gyvo organizmo genetinį turinį, keičiant ląstelių DNR sekas. Tačiau mes siekiame pagerinti turimas genų redagavimo priemones, padaryti jas saugesnes ir plačiau naudojamas. Savo projektu siūlome du būdus, kaip to pasiekti. Pirmiausia, nukleazės profiliavimas atspiriasi nuo idėjos, kad genų redagavimas remiasi programuojama nukleaze, nukreipta rasti ir perkirpti tam tikras genetines sekas, taip jas redaguojant. Šiandien turime tik keletą genų redagavimo technologijų. Tačiau, dirbant su kitokiu organizmu ar genu, mums gali prireikti ir kitokių įrankių. Todėl pirmojoje projekto dalyje siekiama išplėsti genų redagavimo technologijų rinkinį ir parodyti jų veikimo galimybes“, – aiškina mokslininkas.

Antroji projekto dalis susijusi su programuojamos nukleazės, kurios geriausiai žinomas tipas yra genų karpymo ir įterpimo technika CRISPR-Cas9, atrasta VU GMC Biotechnologijos instituto Baltymų-nukleorūgščių sąveikos tyrimų skyriaus vadovo prof. Virginijaus Šikšnio vadovaujamos ko-

mandos, nukreipimu į kitą taikinį. Pasak dr. S. K. Joneso, šis procesas yra problemiškas tuo, kad, naudojant genų redagavimo įrankį, nors jis nukreipiamas perkirpti tikslinį geną, pakeliui gali pakoreguoti ir kitą panašią seką. Toks netikslumas gali tapti rimta komplikacija, kurios siekiama išvengti. Mokslininkų grupė bandys charakterizuoti kiekvienos nukleazės gebėjimą perkirpti tikslinius genus ir rasti būdą, kaip šias savybes pritaikyti genų redagavimo technologijai tobulinti.

2022 m. EMT dotacijų pradedantiesiems mokslininkams konkursui buvo pateikta beveik 3 tūkst. paraiškų, finansavimui po dviejų atrankos turų atrinktos 408. Šios dotacijos yra teikiamos tyrėjams po daktaro laipsnio suteikimo praėjus 2–7 metams. Tai yra pirmas kartas, kai Lietuva gauna EMT paramą, skirtą pradedantiesiems tyrėjams. Jos dydis siekia 1,2 mln. eurų penkerių metų laikotarpiui.

Per penkiolika Europos Komisijos finansuojamos programos gyvomis metų tai yra antras kartas, kai Lietuva gauna EMT dotaciją. Pirmoji dotacija, skirta patyrusiems mokslininkams, buvo suteikta 2017 m. VU GMC Biotechnologijos instituto DNR modifikacijos tyrimų skyriaus vadovui prof. Sauliui Klimašauskiui. EMT dotacijos yra Europos Komisijos finansuojama parama tyrėjų mokslinei tiriamajai veiklai vykdyti. Šių dotacijų tikslas – remti aukšto lygio jau pripažintų ir savarankiškų mokslininkų projektus, skatinti tyrėjų kūrybingumą, stiprinti Europos mokslo pažangą. ■

2023 metais didės biudžetinių įstaigų ir pedagoginių darbuotojų atlyginimai

Seimas priėmė Valstybės ir savivaldybių įstaigų darbuotojų darbo apmokėjimo ir komisijų narių atlygio už darbą įstatymo pataisas, kuriomis nutarta didinti minimalius ir maksimalius biudžetinių įstai-

gų darbuotojų pareiginės algos pastoviosios dalies koeficientus. Taip siekiama sudaryti sąlygas mokėti teisingą darbo užmokestį, kad, nustačius 840 eurų minimalią mėnesio algą (MMA) ir 186 eurų pareiginės algos

bazinį dydį, minimalūs kvalifikuotų darbuotojų pareiginės algos pastoviosios dalies koeficientai būtų didesni už nekvalifikuotų darbuotojų darbo užmokestį.

A, B ir C lygio pareigybių minimalius

koeficientus sutarta padidinti nuo 10 iki 12 proc. Pareiginės algos pastoviosios dalies padidinimas apie 0,5 koeficiento palies daugiau kaip 25 tūkst. darbuotojų ir jiems darbo

■ Nukelta | 5 p.

2023 metais didės biudžetinių įstaigų ir pedagoginių darbuotojų atlyginimai

■ Atkelta iš 4 p.

užmokestis padidės 98–158 eurais. „Biudžetinėse įstaigose darbuotojų, išskyrus pedagoginius darbuotojus, kurie gauna minimalius koeficientus, dirba apie 25 tūkst. 2023 m. šių darbuotojų pareiginės algos pastovioji dalis, įvertinus ir tai, kad bazinis dydis didėja iki 186 euro, padidės A ir B lygio darbuotojams nuo 120,6 iki 122 eurų, C lygio darbuotojams – nuo 97,9 iki 99,4 euro, administracijos padalinių vadovams ir jų pavaduotojams – nuo 142,6 iki 150,6 euro, įstaigų vadovams ir jų pavaduotojams – nuo 153,6 iki 158,1 euro“, – pažymima dokumento aiškinamajame rašte.

Priimtomis pataisomis mokytojų, švietimo pagalbos specialistų, auklėtojų, koncertmeisterių, akompaniatorių ir kitų pagalbos mokiniui specialistų pareiginės algos pastoviosios dalies koeficientus nutarta padidinti 9 proc., kad jų pareiginė alga (kartu su bazinio dydžio padidiniu iki 186 eurų) nuo 2023 m. sausio 1 d. išaugtų 12 proc. Mokyklų vadovų pareiginės algos pastoviosios dalies koeficientus nuspręsta padidinti 18,1 proc., kad mažiausias mokyklos vadovo pareiginės algos pastoviosios dalies koeficientas 2023 m. būtų 30 proc. didesnis už didžiausią mokytojo koeficientą (dabar atotrūkis – 20

proc.). Jų pareiginė alga (kartu su bazinio dydžio padidiniu iki 186 eurų) nuo 2023 m. sausio 1 d. išaugs 21,4 proc. Tokiu pačiu dydžiu sutarta didinti ir mokyklų vadovų pavaduotojų ir ugdymą organizuojančių skyrių vedėjų pareiginės algos pastoviosios dalies koeficientus, taip pat švietimo pagalbos įstaigų vadovaujančių darbuotojų pareiginės algos pastoviosios dalies minimalias koeficientų ribas ir atsisakyti pareiginės algos pastoviosios dalies maksimalių koeficientų ribų, užtikrinant, kad naujieji koeficientai būtų ne mažesni, nei šiuo metu nustatytos maksimalios intervalų ribos.

Pagal priimtas naujas nuostatas mokytojų, švietimo pagalbos specialistų pareiginė alga padidės nuo 162 iki 227 eurų, auklėtojų, koncertmeisterių akompaniatorių – nuo 124 iki 144 eurų, mokyklų vadovų – nuo 485 iki 574 eurų, jų pavaduotojų ugdymui – nuo 473 iki 489 eurų, ugdymą organizuojančių skyrių vedėjų – nuo 412 iki 453 eurų, švietimo pagalbos įstaigų vadovų – nuo 101 iki 496 eurų, jų pavaduotojų – nuo 84 iki 448 eurų. *Parengė Lietuvos Respublikos Seimo Informacijos ir komunikacijos departamento spaudos biuro patarėjas Rimas Rudaitis*

NAUJI NUTARIMAI

VALSTYBINĖ LIETUVIŲ KALBOS KOMISIJA

2022 m. lapkričio 24 d. Seimas paskyrė **dr. Violetą Meiliūnaitę** Valstybinės lietuvių kalbos komisijos pirmininke. Prisistatydama Seimo nariams, kandidatė įvardijo, jos nuomone, pagrindinius dalykus, svarbius būsimosios komisijos darbe: „Lietuvių kalbos prestižo ir ne tik bendrinės lietuvių kalbos, bet ir visų lietuvių kalbos atmainų prestižo stiprinimas. Lietuvių kalbos mokymas tiek Lietuvoje, tiek už jos ribų,

kad Lietuvoje gimtakalbiai gautų kokybišką lietuvių kalbos mokymą, tokio paties kokybiško lietuvių kalbos mokymo nusipelnę ir migrantai, kurie yra augantis, labai nevienalytis srautas, ir mums labai trūksta pedagogų, kurie būtų kompetentingi su jais dirbti. Dar vienas dalykas yra lietuvių kalba skaitmeninėje erdvėje. Ko labai pasigendama, tai mokamosios priemonės ir patogios programėlės lietuvių kalbai mokytis, kurio-

mis galėtų naudotis lietuviai ir užsieniečiai, susidomėję lietuvių kalba. Tai būtų patogu Lietuvos išeiviams ir išeivių vaikams, norintiems išsaugoti savo ryšį su Lietuva.“

Seimas atleido šiuo metu pareigas einančius komisijos narius ir patvirtino naujos sudėties Valstybinę lietuvių kalbos komisiją. Jos nariais paskirti: Albina Aukšoriūtė, Dalia Gedzevičienė, Laimantas Jonušys, Laura Kamandulytė-Merfeldienė, Ramunė Kasperė,

Rūta Kazlauskaitė, Žydronė Kolevinskienė, Lina Murinienė, Vilija Sakalauskiene, Daiva Sinkevičiūtė, Vitalija Stravinskienė, Virginija Stukaitė-Laniauskienė, Jurga Trimonytė-Bikelienė, Vidas Valskis, Vilma Zubaitienė. Kadenciją baigiantys Valstybinės lietuvių kalbos komisijos nariai į šias pareigas buvo paskirti 2017 m. lapkričio 21 d.

Nauja Valstybės Nepriklausomybės stipendijos skyrimo komisija

Valstybės Nepriklausomybės stipendijos skyrimo komisijos lapkričio 24 d. posėdyje komisijai vadovauti paskirtas Mykolo Romerio universiteto docentas dr. Virginijus Valentinavičius. Komisijos pavaduotoja išrinkta Vilniaus Gedimino technikos universiteto Studijų direkcijos direktorė Nora Skaburskienė.

2017 m. spalio 27 d. Seimo valdybos sprendimu buvo patvirtinta penkeriems

metams Valstybės Nepriklausomybės stipendijos skyrimo komisija. Pasibaigus minėtos komisijos kadencijai, Seimo Laisvės kovų ir valstybės istorinės atminties komisija, vadovaudamasi Valstybės Nepriklausomybės stipendijos skyrimo nuostatais, patvirtintais Seimo valdybos 2022 m. spalio 15 d. sprendimu Nr. SV-S-693 „Dėl Valstybės Nepriklausomybės stipendijos skyrimo nuostatų patvirtinimo“, pateikė Seimo valdybai siūlymus

dėl Valstybės Nepriklausomybės stipendijos skyrimo komisijos sudėties.

Valstybės Nepriklausomybės stipendijos skyrimo komisijoje dirbs 7 nariai: Lietuvos mokslų akademijos narė dr. Viktorija Daujotytė-Pakerienė, Vilniaus Gedimino technikos universiteto Studijų direkcijos direktorė Nora Skaburskienė, Lietuvos mokslų akademijos narys prof. Giedrius Antanas Kuprevičius, Lietuvos sveikatos mokslų uni-

versiteto prorektorius dr. Kęstutis Petrikonis, Mykolo Romerio universiteto docentas dr. Virginijus Valentinavičius, Vilniaus universiteto Istorijos fakulteto dėstytojas Norbertas Černiauskas, Lietuvos istorijos instituto mokslo darbuotojas dr. Artūras Svarauskas. *Parengta pagal Lietuvos Respublikos Seimo lapkričio 25 d. pranešimą*

NAUJI TYRIMAI

AUKŠTESNIŲ GYVŪNŲ GEROVĖS REIKALAVIMŲ DIEGIMO KIAULININKYSTĖS ŪKIUOSE GALIMYBIŲ VERTINIMAS

Dr. Irena Kriščiukaitienė

Visuomenėje ir politikoje didėja susirūpinimas dėl gyvūnų gerovės ir intensyvaus ūkininkavimo, įskaitant ir kiaulių auginimą. Piliečiai į gyvūnus žiūri ne tik kaip į maisto šaltinį, bet ir į kaip jautrias gyvas būtybes, kurioms turi būti sudarytos kuo geresnės laikymo sąlygos. Manoma, kad tai atsiliepia geresnei mėsos

kokybei. Šis besikeičiantis piliečių požiūris, pradedamas įtvirtinti Europos Sąjungos (ES) ir nacionaliniuose teisės dokumentuose. Kai kurios ES šalys (Suomija, Švedija, Nyderlandai, Vokietija) ėmėsi iniciatyvos ir dėl to įgijo konkurencinį pranašumą, teikdamos į rinką iškirtinės kokybės produkciją.

Siekiant įvertinti Lietuvos kiaulininkystės sektoriaus galimybes atitikti numatytus aukštesnius gyvūnų gerovės reikalavimus, Lietuvos socialinių mokslų centro Ekono-

mikos ir kaimo vystymo instituto (LSMC EKVI) ir Žemės ūkio rūmų darbuotojai atlieka Lietuvos Respublikos žemės ūkio ministerijos inicijuotą tyrimą. Jo pradžia – 2022 m. rugsėjis, pabaiga – 2023 m. gegužė.

Susipažinus su kiaulininkystės ūkių situacija ir gerąja ES šalių praktika šiais klausimais, matyti, kad Lietuvai kyla tokie pagrindiniai iššūkiai: dėl per didelio kiaulių tankio būtina gerinti kiaulių laikymo sąlygas. Taip būtų išspręstos problemos, susijusios su

kiaulių ydomis (kandžioti uodegas ir kitais elgsenos sutrikimais), paršavedžių palaido laikymo ir veterinarinės paslaugų, sukeliančių skausmą, gerinimas, taikant anesteziją ir analgeziją.

Atsižvelgiant į situaciją ES, susijusią su kiaulių gerovės užtikrinimu ūkiuose, Lietuvai siekiant ateityje išlaikyti kiaulininkystės sektorių, atitinkantį gyvūnų gerovės reikalavimus, jau dabartiniame tyrimo etape matyti, kad reikėtų skirti paramą ūkiams kiaulių gerovei įgyvendinti, nustatant konkrečius kriterijus paramai teikti. Pavyzdžiui, reikia numatyti, kuriai kiaulių grupei yra skiriama parama ir ką norime įgyvendinti. Įvertinus ES šalių gerąją praktiką, siekti, kad aukštesni gerovės standartai būtų susieti su Nacionalinės kokybės schema, ir taip padėti savo gamintojams geriau įsitvirtinti ES rinkoje.

MOKSLO IR KULTŪROS RENGINIAI

Reformacijos istorijos ir kultūros draugijos XI suvažiavimas

Kęstutis Pulokas

Trisdešimtmetį mininti Lietuvos Reformacijos istorijos ir kultūros draugija šių metų lapkričio 12 d. Vilniuje, Mokytojų namuose surengė XI suvažiavimą. Draugijos pastarųjų trejų metų veiklą savo ataskaitose apžvelgė draugijos pirmininkas Donatas Balčiauskas ir revizijos komisijos narė Danguolė Juršienė. Didžiąją veiklos dalį pastaruoju metu teko sutelkti draugijos iniciatyva Vilniuje, Reformatų sode statomo paminklo Lietuvos reformacijos ir lietuvių raštijos pradininkams finansavimo paieškom.

Suvažiavimas dar vienai trejų metų kadencijai draugijos valdybos pirmininku išrinko Donatą Balčiauską, pavaduotojais – doc. dr. Iną Dągytę-Mituzienę, Vytautą

Gocentą ir Kęstutį Puloką. Iš viso naujosios kadencijos valdyboje bus trylika narių. Draugijos garbės nariais patvirtinti buvę ilgamečiai valdybos nariai doc. habil. dr. Ingė Lukšaitė, prof. habil. dr. Dobilas Kirvelis ir Vaclovas Juodpusis. Aktyviausiems ilgamečiams draugijos nariams ir bičiuliams įteikti padėkos raštai.

Suvažiavimą baigus, jo dalyviai tradiciškai padėjo gėlių istorinėse evangelikų reformatų kapinėse Pylimo g. prie 1996 m. atidengto akmens, skelbiančio: „Čia, buvusiose kapinėse, bus pastatytas paminklas XVI a. Lietuvos Reformacijos pradininkams“. Paminklo statybai toliau telkiama visuomenės parama, sąskaita aukoms: LT69 7044 0600 0090 8619. *Daugiau informacijos rasite draugijos interneto svetainėje www.reformacija.lt.*

Grupė suvažiavimo dalyvių prie paminklinio akmens šalia būsimo Lietuvos Reformacijos ir lietuvių raštijos pradininkų paminklo Reformatų sode. Kęstučio Puloko nuotr.

Pranciškaus Skorinos metų renginiai

Vilniuje prie Pranciškaus Skorinos memorialinės lentos (Didžiojoje g. 19A) lapkričio 17 d. pagerbtas žymus Lietuvos Didžiosios Kunigaikštijos (LDK) visuomenės veikėjas, rašytojas, vertėjas, knygų leidėjas – viena ryškiausių XVI a. Europos asmenybių. Seimo Lietuvos valstiečių ir žaliųjų frakcijos gėlių vainiką padėjo Kultūros komiteto narys Stasys Tumėnas, kurio komandos iniciatyva 2022 metai ir buvo paskelbti Pranciškaus Skorinos metais. Šiame renginyje dalyvavo baltarusių tautinės bendrijos „Siabryna“ nariai (pirmininkas – Valentinas Stech), Vilniaus P. Skorinos gimnazijos bendruomenės ir mokslo institucijų bei Vilniaus savivaldybės atstovai. Pasisakė Vilniuje veikiančio nevalstybinio Europos humanitarinio universiteto Humanitarinių mokslų ir menų katedros profesorius Aliaksandr Kalbaska, V. Stech ir kiti. Grojo P. Skorinos gimnazijos moksleivė, puikiai perteikusi to meto istorijos dvasią

Primename, kad šiose Vilniaus centro erdvėse, kuriose yra nemažai P. Skorinai pagerbti ir priminti skirtų objektų, prasidėjo knygos kelias Lietuvoje. 2022-aisiais sukako 500 metų, kai Lietuvoje buvo išspausdinta pirmoji knyga – P. Skorinos „Mažoji kelionių knygelė“ („Malaja podorožnaja knižka“). Vilniuje įkurta pirmoji Rytų Europoje spaustuvė. Šie istoriniai įvykiai pažymėjo knygų spausdinimo Lietuvoje pradžią.

Pranciškaus Skorinos metų iniciatorius doc. dr. Stasys Tumėnas prie P. Skorinos memorialinės lentos Vilniuje

Pranciškaus Skorinos veikla padeda išsamiau suvokti Lietuvos visuomenės santykį su LDK architektūra, dailė, filosofija, istorijos ir kultūros paveldu, politika, teise ir kt. Pastarųjų sričių žinojimas vis dar tebėra fragmentiškas, o LDK raidos laikotarpis

mūsų visuomenėje dar nėra suvokiamas kaip vienas esminių Lietuvos valstybės ir visuomenės europeizacijos ir modernizacijos etapų. Jo įtaka ukrainiečių ir baltarusių tautų genezei ir šiandien verta gilaus visuomenės dėmesio. Baltarusijoje P. Skorina yra kanoninė asmenybė, laisvės ir demokratinių procesų siekiančių piliečių simbolis ir orientyras.

Šis P. Skorinos pagerbimo renginys įvyko

pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2021 m. gruodžio 1 d. nutarimu Nr. 1012 patvirtintą programą. Tai vienas iš baigiamųjų P. Skorinos metams skirtų renginių, įsirašęs greta jau įvykusių parodų, minėjimų, knygų pristatymų Vilniaus rotušėje, Lietuvos mokslų akademijos Vrublevskių bibliotekoje. *Parengta pagal „Mokslo Lietuvos“ informaciją*

P. Skorinos metų renginio dalyviai. Šalia doc. dr. Stasio Tumėno – baltarusių tautinės bendrijos „Siabryna“ pirmininkas Valentinas Stech

Sportinių automobilių lenktynės persikelia į virtualią erdvę

Neda Černiauskaitė

Pastaraisiais metais visame pasaulyje vis sparčiau populiarėja virtualios lenktynės. Jos yra itin panašios į tikras sportinių automobilių lenktynes: trasos nu-

Vilniaus Gedimino technikos universiteto studentų komanda. Alekso Jauniaus nuotr.

skanuotos lazeriu, tad pastarųjų nelygumai, reljefo pakitimai ir atstumai atitinka esančius tikroje lenktynių trasoje. Automobiliai, kuriais lenktyniaujama, sukurti atsižvelgiant į realius modelius. Pasitelkiant aukšto lygio simuliacijos įrangą, vairuotojams perduodami tikroviški automobilio veiksmų trasoje, tad atrodo, kad vairuojamas tikras sportinis automobilis.

Vilniaus Gedimino technikos universiteto (VILNIUS TECH) Transporto inžinerijos fakulteto studentai, atsižvelgdami į šiuolaikines tendencijas, nusprendė išbandyti savo jėgas virtualioje trasoje ir subūrė virtualių lenktynių komandą.

Universiteto ir ministerijos bendradarbiavimo sutartis

Kęstutis Stoškus

Lapkričio 15 d. pasirašyta Mykolo Romerio universiteto (MRU) ir Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerijos bendradarbiavimo sutartis. Sutarta kartu įgyvendinti bendrus aukštojo mokslo ir viešojo sektoriaus partnerystės projektus. Universitetas plečia bendradarbiavimą su Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija, tobulinant studijų turinį. Ministerijos atstovams sudaromos galimybės dalyvauti rengiant ir tobulinant studijų programas, modernizuojant studijų procesą, siūlyti studentų kursinių ir baigiamųjų darbų temas, aktualias ministerijai. Sutartį pasirašė MRU rektorė prof. dr. Inga Žalėnienė ir Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų viceministras Karolis Žemaitis.

„Nėra geresnės investicijos į ateities komandą, kaip dalinimasis žiniomis su studijuojančiais. Tai natūralus žingsnis, nes ministerija skatina ir darbdavius aktyviai bendradarbiauti su šalies universitetais. O išsilavinusių, kūrybiškų, susipažinusių su ateities inovacijomis talentų pasiūla yra vienas svarbiausių aspektų, šaliai konkuruojant dėl investicijų. Tai girdime iš verslo, iš investuojančių kompanijų. Tai

Bendradarbiavimo sutarties pasirašymo dalyviai. Centre – viceministras Karolis Žemaitis ir MRU rektorė prof. dr. Inga Žalėnienė

viena svarbiausių temų bet kuriuose startuolių forumuose. Pasirašyta sutartis su Mykolo Romerio universitetu yra vienas iš kryptingų ministerijos žingsnių, gerinant verslo aplinką Lietuvoje“, – sakė ekonomikos ir inovacijų viceministras Karolis Žemaitis.

Sutartimi abi šalys įsipareigoja plėtoti dalykinius bendradarbiavimo ryšius, siekiant kurti bendrą socialinę vertę, tobulinti specialistų rengimą. Įsipareigojama sutelkti savo išteklius, kompetencijas ir įgūdžius,

profesines žinias ir patirtį, įgyvendinant bendrus mokslinius tyrimus ir projektus, organizuojant mokslinius seminarus, konferencijas. „Tikimės, kad Ekonomikos ir inovacijų ministerijos ir Mykolo Romerio universiteto bendradarbiavimas prisidės prie viešųjų interesų puoselėjimo, geresnio valdymo bei didesnio pasitikėjimo valstybe“, – sakė MRU rektorė prof. dr. I. Žalėnienė.

MRU pasirašant sutartį dalyvavo MRU Žmogaus ir visuomenės studijų fakulteto

dekanė prof. dr. Odeta Merfeldaitė, MRU Viešojo valdymo ir verslo fakulteto dekanas prof. dr. Darius Štītis, MRU Viešojo saugumo akademijos dekanė prof. dr. Snieguolė Matulienė, MRU Teisės mokyklos prodekanė studijoms doc. dr. Lina Novikoviėnė ir MRU Viešojo valdymo ir verslo fakulteto docentė dr. Lidija Kraujalienė. *Autorius yra Mykolo Romerio universiteto Komunikacijos ir rinkodaros centro Išorinės komunikacijos vadybininkas.*

Sportinių automobilių lenktynės persikelia į virtualią erdvę

■ Atkelta iš 6 p.

Virtualios lenktynės – artimos tikroms

Pasak VILNIUS TECH Transporto inžinerijos studijų programos studento, Transporto inžinerijos ir logistikos laboratorijos techniko Kristupo Liudo Žukausko, unikali idėja sukurti simulatorių kilo tuomet, kai Lietuvoje ir visame pasaulyje prasidėjo karantinas. Anksčiau puoselėjama kartingų komandos, suformuotos iš studentų, veikla nutrūko, kai paskaitos ir darbas pradėjo vykti nuotoliniu būdu, o sporto renginiai buvo sustabdyti. „Norėjome tęsti veiklą, artimą studentų interesams, todėl pasiūlėme lenktynes perkelti į virtualią erdvę. Džiaugiamės, kad fakulteto administracija palaiko mūsų vykdomą projektą, prisideda prie jo įgyvendinimo ir sklaidos visuomenėje“, – teigia K. L. Žukauskas.

Virtualios sportinių automobilių lenktynės – labai panašios į tikras. Jose laikomasi tokių pačių taisyklių, kaip ir lenktyniaujant tikroje trasoje: paisoma padangų ir kitų automobilio komponentų nusidėvėjimo, skaičiuojamos kuro sąnaudos, itin tiksliai atkuriama kontaktų ir avarių fizika. Vykstant lenktynėms, keičiami ir oro faktoriai – temperatūra, trasos sukibimas, vėjas bei drėgmė. Taip sukuriama tikrovės sąlygos, kaip dalyvaujant tikrose lenktynėse.

Alternatyva norintiems dalyvauti automobilių sporte

VILNIUS TECH studentas atkreipia dėmesį, kad dalyvavimas virtualiose lenktynėse padeda tobulėti visiems komandos nariams, nes kiekvienas yra atsakingas už skirtingus dalykus, o tai leidžia kaupti patirtį skirtingose srityse. „Įgytas žinias vėliau galėsime pritaikyti ir tikrovėje: mokėsime analizuoti trasas ir jų trajektorijas, būsime susipažinę su skirtingų automobilių vairavimo ypatumais ir elgsena įvairiose situacijose.

Svarbiausias mūsų tikslas – finišuoti visose čempionato lenktynėse. Turime neeilinę galimybę parodyti, kad galime pasiekti aukštų rezultatų, gauti daugiau dėmesio, garsinti VILNIUS TECH universiteto ir Transporto inžinerijos fakulteto vardą, tapti pripažintiems automobilių sporte“, – minintis dalijasi K. L. Žukauskas. Jis pastebi, kad komandos narius labiausiai nustebino plati, įvairi, draugiška ir stipriai auganti bei tobulėjanti bendruomenė, kuri domisi, lenktyniauja simulatoriais, juos naudoja ne tik kaip būdą smagiai praleisti laisvalaikį, bet ir profesionalioms treniruotėms.

Netikėta buvo ir tai, kad vyksta ir virtualių lenktynių renginiai, kurie transliuojami įvairiose svetainėse ir televizijoje. „Kuriami simulatorių, daug bendravome su skirtingais virtualių lenktynių srities specialistais. Visi buvo itin draugiški bei geranoriški.

Sportinis automobilis virtualių lenktynių trasoje

Jų padedami turime išbaigtą simulatorių. Mąstome ir apie ateitį, tad turime suplanavę ir daug patobulinimų“, – pasakoja studentas.

Virtualios sportinių automobilių lenktynės ateityje populiarės

Aukšto lygio virtualios lenktynės ir čempionatai yra itin artimi tikrovėje vykstantiems renginiams. Norint jose dalyvauti, reikia komandos, kuri atsakinga už daug skirtingų darbų – nuo taktikos, automobilio nustatymų, iki viešųjų ryšių sklaidos ir reklamos.

Pagrindinis lenktynių tikslas toks pats, kaip ir tikrovėje – adrenalinas, savo aistros išpildymas ir tobulėjimas srityje, kuri itin domina, kuria gyveni, siekis būti greičiausiam. K. L. Žukauskas teigia, kad su komandos nariais pirmą kartą dalyvauja tokio aukšto lygio čempionate – „OBS World Endurance Cup by Optibet“. Jį organizuoja lietuvių

komanda „OBS Motorsport“, kuri treniruoja pilotus tiek virtualioje erdvėje, tiek ir tikrose lenktynėse.

„Turbūt esame naujausia ir, kol kas, mažiausiai patirties turinti komanda, bet treniruotės ir visi taktiniai sprendimai vyksta sklandžiai. Daug žinių, kurias įgijome realioje lenktynėse, galime pritaikyti ir virtualioje realybėje“, – teigia jis. Dėl virtualių lenktynių vis daugiau žmonių gali lenktyniauti, nepriklausomai nuo finansų, laiko ir gyvenamosios vietos. Ekspertų nuomone, virtualios lenktynės tik populiarės. Tai sritis, kurioje sutiksime vis daugiau sporto lenktynių profesionalų.

Spalio 31 d. VILNIUS TECH studentų lenktynininkų komanda „Transport Engineers by VILNIUS TECH University“ lipo ant nugalėtojų podiumo. Pirmame „OBS World Endurance Cup by Optibet“ čempionato etape vykusiose ištvermės varžybose komanda užėmė antrąją vietą GT3 AM klasėje, o bendroje įskaitoje finišavo devinta.

Lapkričio 13 d. komanda dalyvavo antrajame „OBS World Endurance Cup by Optibet“ čempionato etape, kuriame iš 41 komandos studentai finišavo keturiolikti, o GT3 AM klasėje užėmė 6-ąją vietą. Po pirmų dviejų etapų „Transport Engineers by VILNIUS TECH University“ komanda užima 4-ąją vietą. *Autorė yra VILNIUS TECH Komunikacijos projektų vadovė.*

IŠKILIOS ASMENYBĖS

Archyvaro garbės ženklas – dr. Mirgai Girniuvienei

Spalio 13 d. Amerikos lietuvių kultūros archyve, įkurtame Putname (angl. *Putnam, Connecticut, USA*) iškilmingai įteiktas Archyvaro garbės ženklas. Lietuvos centrinio valstybės archyvo direktoriaus pavaduotojos Sigita Baranauskienė ir Inga

Vizgirdienė juo apdovanojo Amerikos lietuvių kultūros archyvo (ALKA) direktorę ir valdybos pirmininkę dr. Mirgą Girniuviene. Dr. Mirgai Girniuvienei padėkota už nuolatinį lietuviybės puoselėjimą ir ilgametį darbą, siekiant išsaugoti Amerikos lietuvių

kultūros archyvą, už ilgametį ir produktyvų bendradarbiavimą su Lietuvos centriniu valstybės archyvu, pargabenant į Lietuvą ypač svarbius Lietuvos istorijai ir kultūrai rašytinius, vaizdo ir garso dokumentus.

Dr. Mirga Girniuvienė – pokario vaikas,

gimusi Vokietijos karo pabėgėlių stovykloje. Šeimai emigravus į JAV, niekada nepamiršo esanti lietuvė. Greta daugelio savo tiesioginių darbų ir pareigų (filosofijos mokslų daktarė, profesorė, IT specialistė, vadybininkė,

■ Nukelta į 8 p.

IŠKILIOS ASMENYBĖS

Archyvaro garbės ženklas – dr. Mirgai Girniuvienei

■ Atkelta iš 7 p.

rašytoja ir kt.) nuolat ir aktyviai dalyvavo Lietuvių bendruomenės veikloje. Aktyviai reišėsi Bostono ateitininkų veikloje, organizavo ateitininkų kursus Putname, nuolatos talkino įgyvendinant įvairias iniciatyvas lietuvių bendruomenėje.

Rūpestis lietuviškuoju paveldu, jo išsaugojimu, prieinamumu ir sklaida buvo ir yra pagrindiniai M. Girniuvienės tikslai nuo 2010 m., kai ji tapo ALKA pirmininke. 2012 m. M. Girniuvienė lankėsi Lietuvos centriniame valstybės archyve. Nuo tų metų prasidėjo aktyvus, abipusiškai naudingas

Amerikos lietuvių kultūros archyvo direktorė ir valdybos pirmininkė dr. Mirga Girniuvienė

įstaigų bendradarbiavimas. M. Girniuvienės iniciatyva buvo vykdomos nuolatinės archyvo darbuotojų ekspedicijos į ALKA, kurių rezultatas – į Lietuvą parvežti Vyriausiojo Lietuvos išlaisvinimo komiteto, Tautos fondo ir Lietuvos generalinio konsulato Niujorke dokumentai.

COVID-19 pandemijai pertraukus fizinį bendradarbiavimą, nuotolinis bendravimas nenutrūko. 2021 m. M. Girniuvienės iniciatyva į Lietuvą buvo pargabenti teisininko, visuomenės veikėjo Petro Viščinio įsteigtos Bostono apygardos lietuvių visuomeninės ir kultūrinės radijo programos „Laisvės var-

pas“, veikusios 1954–1995 m., ir lietuviškos „Aušros“ programos, veikusios 1977–1994 m., transliacijų įrašai magnetinėse juostose.

Archyvaro garbės ženklu dr. Mirga Girniuvienė apdovanota dar 2021 m., tačiau pernai ji į Lietuvą dėl karantino atvykti negalėjo ir tik dabar pasitaikė proga įteikti ženklą. Istorinio ir kultūrinio paveldo reikšmės suvokimas, jo puoselėjimas ir pargabenimas į Lietuvą reikšmingai prisidėjo prie Nacionalinio dokumentų fondo gausinimo, papildant jį reikšmingais Lietuvos istorijai ir kultūrai dokumentais. Mirga Girniuvienė padėjo už aukštą jos veiklos įvertinimą. ■

2022 metų Kalbos premija – dr. Regimantui Tamošaičiui

Gruodžio 5 d., 18 val. Lietuvos Didžiosios Kunigaikštystės valdovų rūmuose įvyks iškilmingas Kalbos vakaras, kurio metu Seimo Lituanistikos tradicijų ir paveldo įprasminimo komisijos pirmininkas Paulius Saudargas įteiks 2022 m. Kalbos premiją. Žodžio laisvės gynėjos, labdaros organizatorės Felicijos Bortkevičienės (1873–1945) atminimą įamžinanti Kalbos premija skiriama už reikšmingą, neatlyginamą atliekamą lituanistinę veiklą. Šiais metais Komisijos sprendimu premija

skirta Vilniaus universiteto dėstytoji, literatūros kritikai, eseistui ir redaktoriui dr. Regimantui Tamošaičiui.

Iškilmingame renginyje bus skaitomi Vydūno, Šatrijos Ragano, Regimanto Tamošaičio kūrybos fragmentai, ištraukos iš indų filosofinės poemos „Bhagavadgita“. Skambės lietuvių, lenkų, prancūzų kompozitorių kūriniai. Meninę renginio programą atliks kamerinis choras „Aidija“ (meno vadovas – Romualdas Gražinis), smuikininkas Artūras Šilalė, Nacionalinės M. K. Čiurlionio menų

Dr. Regimantas Tamošaitis

mokyklos jaunieji violončelininkai Rugilė Juknevičiūtė, Dovydas Levickis, aktoriai Jolanta Dapkūnaitė, Aleksas Kazanavičius, Birutė Mar. Vakarų meninės programos scenarijaus autorė ir režisierė – Birutė Mar. Renginio vedėja – muzikologė Rasa Murauskaitė.

Jau tradicija tapusį Kalbos vakarą organizuoja Seimo Lituanistikos tradicijų ir paveldo įprasminimo komisija, Kultūros ministerija, Rašytojų klubas ir Valdovų rūmai. ■

DISKUSIJOS

Mokslas ar šlamštas?

Kas lemia didelį mokslo šlamšto kiekį? Ar tiesa, kad mokslo šlamšto kiekis auga dėl mokslininkams keliamo spaudimo būti produktyviems? Apie tai kalbėjome su Vilniaus universiteto (VU) Medicinos fakulteto mokslo ir inovacijų prodekanu, gydytoju, vaikų nefrologu dr. Karoliu Ažukaičiu. Dalyvavęs daugybėje įvairių mokslinių grupių, jis susipažino su mokslo metodologijos principais ir pamatė, kiek daug klaidų, nulemančių nepatikimus rezultatus, gali kilti mokslinio tyrimo procese. O mokslo šlamšto problematiką pradėjo suprasti pabuvęs Australijoje, Sidnėjaus universitete, kuriame dirbanti „Cochrane Kidney and Transplant“ grupė apžvelgia atliktus mokslinius tyrimus, bando sintezuoti jų rezultatus ir įvertinti kokybę.

Medicinos mokslo tyrimai turi būti naudingi visuomenei

Dr. K. Ažukaitis pažymėjo, kad medicinos mokslas pirmiausia turi būti naudingas visuomenei. Antraip jis netenka prasmės: „Pavyzdžiui, jeigu konstatuoju, kad gydymo būdas veikia, gydant konkrečią ligą, kiti gydytojai gali naudotis mano pateiktais įrodymais, taip, tikėtina, efektyvindami pacientų gydymą. Šiuo atveju pacientai gauna tiesioginę naudą. Netiesioginis mokslo naudojimas reiškia, kad aš padarau tyrimą, kuriuo sugeneruoju hipotezę. Kiti mokslininkai šį tyrimą pratęs, pateiks išvadą, o galutiniai naudos gavėjai bus pacientai. Kad šį tikslą pasiektume, svarbu būti visiškai tikriems tuo, ką atradome. Juk tai lemia, kaip pacientai bus gydomi, prižiūrimi, kokias prevencijos programas jiems taikysime.“

Pašnekovo teigimu, labai svarbu, kad moksliniai tyrimai būtų prasmingi, o pacientai turėtų bent jau lygiavertę poziciją sprendžiant, ką mokslas turėtų tyrinėti. Pavyzdžiui, tam tikro laboratorinio rodiklio pokytis,

Vilniaus universiteto Medicinos fakulteto mokslo ir inovacijų fakulteto prodekanas dr. Karolis Ažukaitis

gydant konkrečiu vaistu, gydytojui gali būti svarbus. Tačiau, jeigu tai nepailgins paciento gyvenimo, nepagerins jo kokybės, nesumažins simptomų, jam šis pokytis nerūpės. Dažnai net kels nepatogumų, nes kiekvienas gydymo būdas yra susijęs su našta pacientui: teks gerti vaistus, galbūt susidurti su jų šalutiniu poveikiu, skirti laiko vizitams pas gydytoją, atlikti reikalingus tyrimus. „Taigi svarbu, kad mokslinis tyrimas būtų patikimas ir prasmingas pacientams. Kitu atveju tyrimas prisidės prie mokslo šlamšto generavimo. Mokslas, bandantis atsakyti į jau atsakytus klausimus arba pateikiantis niekam nereikalingus atsakymus, taip pat nevertas dėmesio.“

Kartais susiduriama ir su kita problema. Mokslinis tyrimas atrodo prasmingas, yra atliktas teisingai, tačiau rezultatų aprašymas pateiktas taip, kad juo niekas negalės pasinaudoti. Pavyzdžiui, pradėjęs gilintis į perskaitytą straipsnį, supranti, kad jame tiksliai neaprašyta, kaip pacientai buvo gydyti, ar gydymas buvo pratęstas. Nesant tikslų aprašymų, praktikuojantys gydytojai negali pasinaudoti šia informacija, o tyrimas praranda prasmę ir yra nenaudingas“, – aiškina vaikų nefrologas.

Vaizdą gali iškreipti ir nepublikuoti bei šališki tyrimai

Be to, būna nemažai atvejų, kai mokslinių tyrimų rezultatai niekada nepaskelbiami.

Pasak dr. K. Ažukaičio, kitiems mokslininkams nežinomas tyrimas netenka poveikio: „Medicinoje susiduriame ir su mokslo nepublikavimo reiškiniais. Kartais tyrimų rezultatai netenkina mokslininkų ar farmacijos kompanijų, todėl neskelbiami. Pavyzdžiui, tyrimai, analizuojantys antidepresantų klinikinį poveikį, turi būti registruoti klininių tyrimų registre. Paaiškėjo, kad iš 74 registruotų antidepresantų poveikio tyrimų buvo publikuota vos trečdalis. Dažniausiai tai tyrimai, rodę teigiamą antidepresantų poveikį. O kas atsitiko su likusiais tyrimais?“

Šiuo atveju, būtent nepublikuotų tyrimų ir pritrūkus, norint susidaryti pilną vaizdą. Mokslininko manymu, tai parodo, su koku informaciniu vakuumu susiduriame ir kokį iškreiptą vaizdą matome dėl šališkumo pasirenkant, ką publikuoti, o ko ne.

Mokslo šlamšto problemos mastas

„Mokslo šlamšto terminas plačiai paplito po to, kai 2009-aisiais žurnale „The Lancet“ keletas mokslininkų metodologų peržiūrėjo daug atliktų mokslinių tyrimų. Ši tyrėjų grupė bandė kiekybiškai įvertinti, kur galėjo būti padarytos klaidos arba kurie tyrimai buvo atlikti tose srityse, kurių nebereikėjo tyrinėti, nes keliami klausimai jau buvo atsakyti anksčiau arba jų rezultatai neturėjo naudos pacientams. Jų išvados pateiktas dramatiškas skaičius – 85 proc. mokslo galėtų būti klasifikuojama kaip mokslo šlamštas, kuris yra nepanaudojamas, neteisingai atliktas, nesuprantamas arba kurio niekam nereikia“, – pasakoja dr. K. Ažukaitis.

Vis dėlto, nors minėtas skaičius yra verteklinis, mokslininkas mano, kad kartais tik taip galima atkreipti dėmesį į problemą: „Įsivaizduokite, per metus pasaulyje yra sugeneruojama daugiau nei milijonas publikacijų. Didelė jų dalis neišvengiamai tampa mokslo šlamštu, o tai reiškia, kad, užuot nukreipiant

išteklis tikslingai, jie yra iššvaistomi. Kodėl? Manau, kad viena iš pagrindinių priežasčių – bibliometriniais duomenimis pagrįstas supratimas apie mokslo karjerą. Neva kuo daugiau publikacijų, kuo jos labiau cituojamos, tuo geresnis mokslininkas esu. Tai – itin opi problema Kinijoje, kur ligoninėse norintys užimti vadovaujančias pozicijas turėjo turėti bent kažkiek mokslinių publikacijų.“

Pašnekovas minėjo, kad mokslinių straipsnių poreikiu netrunka pasinaudoti ir tie, kurie yra suinteresuoti iš to gauti finansinės naudos: „Atsiranda vadinamosios straipsnių malūnų (angl. *paper mills*) kompanijos, kurios pagal turimas schemas parduoda jau parengtų mokslinių straipsnių autorystę. Recenzavimo procesas ten taip pat dažnai vyksta pagal schemą – yra recenzantai, kurie teigiamai vertina straipsnius. Peržvelgus duomenis apie publikuotus, o vėliau žurnalų serijomis (pavyzdžiui, net po 100 vnt.) panaikintus straipsnius, paaiškėja, kad jie buvo sukurti minėtų pasipelninti norinčių kompanijų.“

Problema tampa ir tai, kad universitetai yra suinteresuoti turėti kuo daugiau publikacijų, nes tai turi reikšmės institucijų reitingams. Kaip sakoma: jei yra paklausa, yra ir pasiūla. „Atsiranda leidyklų, kurios pradeda leisti vadinamuosius grobuoniškus žurnalus (angl. *predatory journals*). Jie iš principo neturi recenzavimo proceso arba recenzavimo procesas vyksta labai atmetinai, turi ganėtinai aukštus publikacijų spausdinimo įkainius. Tačiau, pridavus publikaciją, labai tikėtina, kad ji bus išspausdinta, nepriklausomai nuo jos kokybės. Leidyklos yra suinteresuotos jas spausdinti, o institucijos suinteresuotos už tai mokėti, nes nuo publikacijų priklauso jų reitingai, o nuo reitingų – tolimesnis finansavimas. Atsiranda uždaras ratas – pradedame gyventi iškreiptame pasaulyje, kur nebesvarbu mokslo rezultatas, jis yra tiesiog procesas“, – sako dr. K. Ažukaitis. ■

Pasaka... apie knygų rašymą

Kitą kartą buvo tokia įdomi mokslo istorijos šalis. Joje, kaip ir kitose šalyse, gyveno įvairiausi žmonės, tačiau įdomių žmonių buvo kur kas daugiau, nei kitur. Kaip ir visose pasakų šalyse, čia gyveno pasakų Bobutė, turinti šiek tiek raganiškų savybių. Ji sugebėdavo kiaurai visus permatyti ir apie kiekvieną savo šalies gyventoją galėdavo papasakoti labai daug. Sugalvojo ji kartą papasakoti apie skirtingų mokslininkų skirtingas knygas.

– Visai įdomūs dalykai prasidėjo mano šalyje, – sakė Bobutė, kai normalaus dydžio mokslininkė (sutrumpintai – NDM) pradėjo tyrinėti tikrai didelio, pasaulinio lygio mokslininko P. kultūrinį palikimą. Ir būtent tą jo dalį, apie kurią iki jos niekas nieko nežinojo. Betyrinėdama ji nutarė iš naujo peržvelgti jo biografiją ir mokslinius darbus. Mokslininkė labai nustebė, kad kai kurios labai įdomios jo gyvenimo detalės nutylėtos ir Lietuvos mokslo istorijoje jam priskirta gana kukli vieta, nors jo mokslinė veikla verta gerokai didesnio dėmesio, nei Lietuvoje labai išgarsinto tos pačios srities mokslininko T.

„Kodėl taip yra?“ – mąstė NDM. Paaikškėjo, kad priežasčių yra kelios, bet pagrindinė ta, kad sovietmečiu P. nenorėjo sutikti su mokslo ideologizavimu, todėl apie jį buvo arba visai nutylima, arba pasakoma labai nedaug. Tuo tarpu T., kuris sutiko padaryti nemažai ideologinių paslaugų sovietų valdžiai, ilgą laiką buvo labai aukštinaamas.

Labai įdomūs, beveik dramatiški dalykai prasidėjo, kai pasirodė NDM knyga apie P. Ja labai pasibaisėjo didelis mokslininkas (DM), retkarčiais apsilankantis ir mokslo istorijos šalyje:

– Kaip gali kažkokia NDM drįsti vertinti ir žeminti T. rangą? Kas čia dės, jei šitaip leisime visokioms NDM laisvai reikštis? Tuomet ir mano rangą kas nors kada nors sugalvos sumažinti? Neleisiu! Jokius demokratijų! Turiu greitai parašyti knygą apie T. ir ne tik sugrąžinti, bet ir dar aukščiau kilstelėti jo rangą. Jau kaip trenksiu tą knygą, tai visi išsižios. Rašyti reikia labai solidžiai, t. y. prirašyti daug daug puslapių. Tačiau kitaip nei sovietmečiu, kad nebūtų net abejončių, reikia kažką originalaus sugalvoti. Eureka! Įrodysiu, kad T. sovietmečiu buvo skriaudžiamas daugiau nei P. Kai atitrenksiu tą storą knygą, tai visas NDM rašymas nublanks. Didelis mokslininkas turi parašyti didelę knygą. Tokią pamatę, žmonės neabejos T. didumu, o ir mano paties reikšmė bei rangas dar labiau padidės!

Tačiau padėtis gerokai susikomplicavo, kai į mokslo istorijos šalį įsiveržė labai smarki moteris (LSM). Ji apsidairė ir nusprendusi, kad čia – visai įdomu, liko gyventi. Kaip ir daugelis smarkių moterų, ji buvo šiek tiek keistoka. Smarkios moters šoka, dainuoja, žaidžia futbolą arba boksuojasi. O ši labai mėgo sėdėti archyvuose, iš kurių ištraukdavo

daug įdomių faktų. Tiesa, ji mėgo ir boksotis, tik ne kumščiais, o archyvų duomenimis. O tai dažnokai yra dar baisiau. Be to, ji nepamiršo ir futbolo, kurį žaidė paauglystėje. Todėl ir dabar kai ką negailestingai apspardydavo.

– Ką darysi, – atsiduso Bobutė. – Visokių charakterių pilnos visos šalys. Vis tik man įdomesnė LSM archyvinė, o ne „sportinė“ veikla. Taigi ji atrado, kad apie T. buvo primeluota daugiau, nei manyta. O kai kurie įvykiai, vykę jo aplinkoje, kelia negražių įtarimų.

– Po velniais! – pasipiktino DM. – Neužteko man vienos bjaurybės, tai dar antra išlindo! Kaip man dabar savo knygą toliau rašyti? Sugalvoju! Pritaikysiu mokslinį anihiliacijos metodą: abi bjaurybės išnyksta iš mano akiračio, pavirsdamos į nieką. Nieko apie jų darbus nerašysiu. Jeigu jas pacituočiau savo knygoje, tektų jų darbus aptarinėti ir įrodinėti, kad jos – neteisios, bet vis tiek kas nors gali mano rašymu po tokių citavimų suabejoti. O kai jų nėra – jokių abejonių, kad aš – teisus. Kas šiais laikais svarbiausia? Citavimas! Jeigu tavęs necituoja, vadinasi, esi nežymus arba nevertas dėmesio... Be to, reikia galvoti ir apie knygos pristatymą. Jei jos ateis į pristatymą, tai kas žino, kokius klausimus pateiks ir ką priešneks. Bet aš paaikšinsiu gerbiamai publikai, kad jos išsižeidė, nepatekusios į tokią gerbtiną knygą, todėl ir sako, kad aš neteisus...

Pasirodė įspūdingas veikalas. Tokio storumo, kad galėtų pretenduoti į visų laikų storiausią lietuvišką biografinį veikalą. Ne juokai – du tomai, iš viso – beveik 1 400 psl. Akivaizdu, kad DM nepamiršo, jog mokėsi dialektinio materializmo, kuris teigia, kad kiekybė perauga į kokybę.

– Aš tai žinau, – pasigyrė Bobutė, – kokios kokybės ši knyga, nes viską regiu savo šiek tiek raganiškomis akimis ir mąstau ne pagal visuotinai priimtą šabloną. Vis tik man labai smalsu, ką galvoja kiti mokslo istorijos šalies gyventojai? Ypač tie, kurie yra susidūrę su mokslininko T. veikla ir yra raštu savo mintis išdėstę. Reikia prašyti, kad NDM tą knygą panagrinentų.

– Kuo aš nusikaltau? – pasibaisėjo NDM, išgirdusi Bobutės prašymą. – Ar įsivaizduojate, kiek laiko man reikės tokiai storybei išnagrinti? Galiu pasakyti tik tiek, kad DM planas – labai gudrus: niekas nesiims nagrinėti tokio storumo knygą. Šie du tomai – tik pavartyti, pasigėrėti geru popieriumi ir viena kita nuotrauka.

Vis tik Bobutė nuo NDM įkyriai neatstojė, tuomet NDM kilo visai neblogo mintis:

– Gerai, – pasakė ji, – aš taip pat panaudosiu vieną mokslinį metodą, labai tinkamą didelėms biologinėms apimtims analizuoti – bioindikaciją. Norint pasakyti, kokios kokybės yra mus supanti aplinka, nebūtina nagrinėti absoliučiai visų ten esančių gyvūnų, augalų, dirvožemio, vandens ir kitų rodiklių. Užtenka pasirinkti keletą, o kartais ir vieno rodiklio

gali užtekti. Taigi pasirenku iš knygos bet kurį skyrį, jį išnagrinėju, o jūs galėsite pati padaryti išvadas apie likusias knygos dalis.

Koks čia skyrius pasitaikė visai atsitiktinai? Labai įdomus. Net įtariu, kad Bobutė specialiai, kažkaip raganiškai man jį pakišo. Pasirinkto skyriaus pavadinimas žadėjo papasakoti apie T. persekiojimą ir net terorizavimą dviejų okupacijų metais. Tačiau, skubėdamas mušti knygų storumo rekordus, DM nepastebėjo, kad skyriaus antraštė neatitinka turinio, nes jame kalbama tik apie vieną okupacijos periodą. Akivaizdu, kad DM nežino sąvokos „teroras“ reikšmės, nes jo ir nebuvo T. gyvenime aprašytu periodu. Bet užtat kaip skamba – teroras – tai oho-ho! Tiems, kurie skaito tik antraštes, pavadinimas bus pritenkiantis – ims gailėtis ir gerbti kankinį T. O tai ir yra vienas iš svarbiausių DM knygos uždavinių.

Nagrinėjant šį skyrį, tampa aiškus ir knygos storumo fenomenas. Rašoma, kaip buvo persekiojami ir kiti asmenys, buvę šalia T. Tokių – nemažai, todėl ir nemažas papildomas puslapių skaičius susidaro. Nesvarbu, kad jų persekiojimas visai nesusijęs su T., bet kodėl nepraplėtus knygos? Galima ir smulkmeniškai pasakoti tai, ką visa vyresnioji karta puikiai žino – apie daugelio persekiotų inteligentų ir mokslininkų likimus. Vėlgį – tai ne apie T., tačiau puikiai praplečia puslapių skaičių, nes skriaudžiamų mokslininkų ir inteligentų buvo daug. Dargi galima pamiršti, kad ką tik citavai vieno autoriaus žodžius apie sovietmečio blygbes, o pamiršęs net tame pačiame puslapyje įdėti.

Yra dar vienas labai puikus knygos išplėtimo būdas, primenantis sovietmečio papročius ir anekdotus. Žinome, kaip būdavo gerbiami žmonės, kurie matė Lenina. Apie tai buvo pasakojama ir pasakojama. Keista, bet, metams bėgant, Lenina mačiusių vis daugiau ir daugiau, nors turėjo būti atvirksčiai. Apsimokėdavo taip elgtis ir „mačiusieji“ neatsispirdavo garbingai laikmečio madai. Yra toks šaunus anekdotas apie pirmąjį „subotniką“ (šeštadieninę lenininę talką). Yra nuotrauka, kurioje įamžintas Vladimiras Iljičius, tempiantis ant savo pečių rąstą su kokiais 6 ar 8 pagalbininkais. Kai po daugybės metų kažkas panorė pakalbinti tuos Lenino pagalbininkus, tai išaiškėjo, kad jų yra tiek, jog rąstas turėjo būti maždaug tokio ilgio, kaip atstumas nuo Piterio iki Vladivostoko.

O kam čia tie anekdotai? Daugelis puikiai atmena, koks populiarus sovietmečiu buvo T. Ne Leninas, bet netoli to. Tad labai apsimokėdavo ir būdavo garbinga apie jį rašyti. Pats T. savo populiarumu taip pat labai rūpinosi. Jei nusprendavo, kad jau senokai spaudos puslapiuose buvo apie jį rašyta, ateidavo į kokio nors žurnalo redakciją ir paprašydavo iš jo paimti interviu. Suprantama, redakcija tą su džiaugsmu padarydavo.

Atkovoju antrąją Lietuvos Nepriklausomybę, daugelis vėl ir vėl rašė tuomet labai aktualia tema – apie persekiotus sovietų laikais. Prirašė ir apie vargšo T. kančias sovietmečiu, nes jis, pasirodo, buvo labai persekiojamas.

– Bet kas būtų, jei įlįstume į pirminius šaltinius – to meto mokslinius žurnalus ir jais remdamiesi papasakotume apie T. persekiojimą. Na, jau ne! Ir tekstas žiauriai sutrumpėtų, ir taptų aišku, kad T. buvo tik nepavojingai krepštelėtas, o ne aršiai puolamas, kaip rašo DM. Tegul į tuos žurnalus kiša savo nosis tokios kvailės, kaip NDM ir LSM. Nagrinėjant pirminius šaltinius, užtektų kelių eilučių teksto, o dabar – štai kiek puikiai pricituotai! Nežinančiam atrodo, jei tiek autorių rašė tą patį, vadinasi – teisybė. Negali būti tiek daug meluojančių! Todėl idėja pasiskolinta iš praejusio laiko, ištempiant persekiojimo „rąstą“ nuo Piterio iki Vladivostoko!

– Mano nuomone, – tęsė NDM, – persekiojami buvo ne visi, o skundžiamų ir sekamų – daugybė. Tokia buvo sovietinė tikrovė – budrios, saugančios nuo paklydimų akys. Netgi tokį valdžiai atsidavusį veikėją, kaip Antaną Venclovą, kaip šneka pikti liežuviai, budriai saugojo jo namo antro aukšto gyventojai. Tuo tarpu skriaudžiamasis mokslininkas T. pats prisikvietė į savo šeimą persekiotą, tad valdžiai buvo ramu. O būsimąjį skundiką, kaip geriausią savo mokinį, T. iškėlė aukštai virš visų. Mokinys, pasirodo, buvo tikrai ne pėsčias: sugalvojo užimti mokytojo turėtas vietas. Tačiau tie mokinio skundai – ne sovietų valdžios veiksmams, o mokinio „uoli veikla“. Nukentėjo pats mokinys.

O kaip su teksto logika? Tiek persekiotas, netgi terorizuotas, T. neatsidūrė už Uralo – žemės galo, neprarado darbo, o atvirksčiai – vis kilo aukštyn karjeros laiptais. Gavo juodą „Volgą“ su asmeniniu vairuotoju vežioti į darbą. Ir ne vien į darbą. Darbui skirti atstumai – tikrai įstabūs, virš 200 km. Ar ne per brangu? Geram vyrui, uoliai padėjusiam sovietų valdžiai jai sunkiausiu metu, įsitvirtinant ir diegiant naujo gyvenimo ideologijas Lietuvoje, – ne per brangu. Tokios paslaugos – nepamiršamos. Po to jis galėdavo net studentus Kalėdų proga pasveikinti. Tegul vaizduoja demokratą. Žinome, kad vėl bus patikimas, jei reikės.

O kaip su teksto logika? Tiek persekiotas, netgi terorizuotas, T. neatsidūrė už Uralo – žemės galo, neprarado darbo, o atvirksčiai – vis kilo aukštyn karjeros laiptais. Gavo juodą „Volgą“ su asmeniniu vairuotoju vežioti į darbą. Ir ne vien į darbą. Darbui skirti atstumai – tikrai įstabūs, virš 200 km. Ar ne per brangu? Geram vyrui, uoliai padėjusiam sovietų valdžiai jai sunkiausiu metu, įsitvirtinant ir diegiant naujo gyvenimo ideologijas Lietuvoje, – ne per brangu. Tokios paslaugos – nepamiršamos. Po to jis galėdavo net studentus Kalėdų proga pasveikinti. Tegul vaizduoja demokratą. Žinome, kad vėl bus patikimas, jei reikės.

– Ai, Bobute, iš manęs užteks tiek, kiek pasakiau, nebūtinai aš viską privalau išblusinti, – nebeįstovė NDM. – Nes knyga parašyta labai nuobodžiai. Gaila laiko, kai tiek daug įdomių knygų – dar neskaitytų... Bet vienam svarbiam atvejui ji gali būti labai naudinga. Jei, tarkim, į jūsų butą ar namą įsibrovė plėšikas. Šaunamojo ginklo jūs neturite, o durti peiliu nemokate. Griebiate pirmą knygos tomą ir trenkiate plėšikui per galvą. Smūgis – stiprus, nes įrankis – solidžiai sunkus. Plėšikas nuviršta, bet bando stotis. Tuomet griebiate antrą tomą ir dar kartą trenkiate. Plėšikas guli be sąmonės, o jūs ramiai skambinate policijai. Ir galvojate: ak, kaip puiku, kad tos abi knygos buvo po ranka! Pasaką užrašė L. P.

Leonas Milčius. Metų keliais pro žydinčias pakeles. Eilėraščių rinkinys. Kaunas, 2022, 434 p.

Autoriaus žodis

Kai už nugaros palieka tiek daug metų laiptelių, tikrai yra nuo ko pasidairyti. Juk tokia įvairi praeities panorama atsiveria. Gaila tik, kad ne viską gali gerai

Kovo 11-osios Akto signataras dr. Leonas Milčius

pamatyti, mažesni keliai ir takai susilieja į rūką ir pasislepia už horizonto. Gerai, jeigu lieka kas nors užrašyta, nufotografuota arba įstrigę kitų atmintyje. Galima surinkti atsiminimus, faktus į vieną knygą, galima surinkti į vieną albumą įsimintiniausias gyvenimo nuotraukas. Bet jos vargu ar atskleis to laiko mintis, jausmus, išgyvenimus. Manau, kad savotiškai praeities gyvenimą, mąstymą, matymą ir jausmus gali atskleisti

NAUJOS KNYGOS

parašyti eilėraščiai. Juk jie – tai kaip jausmai – išgyvenimų dienoraštis.

Žinoma, poetiniai paveikslai nebūtinai atitinka tikrus faktus, tad jų nereikia tapatinti su autoriaus tos ar kitos dienos tikrove, asmeniškumu gyvenimu. Juk ir dailininkas paveikslo charakterio, nuotaikos paryškiniui nebūtinai medį nutapo vien žalia spalva. Įvairiais metais rašytuose, net tam pačiam metų laikui

Naujas mokslo populiarinimo leidinys

Jonas Jasaitis

Techninių priemonių ir technologijų plėtros chronologija antrojo mūsų eros tūkstantmečio laikotarpyje. Justinas Stonys. Augustė Ivanauskaitė, 2022

Per pastaruosius tris dešimtmečius Lietuvos visuomenės galimybės visapusiškai suvokti mokslininkų veiklą labai susiaurėjo. Nutraukė leidybą „Mokslas ir technika“, seniai nebeleidžiamas didžiulį populiarumą turėjęs žurnalas „Mokslas ir gyvenimas“. Dingo iš viešosios erdvės ir dvikalbis Lietuvos mokslininkų sąjungos kurį laiką leistas Lietuvos mokslininkų pasiekimus apžvelgiantis žurnalas „Mokslas ir Lietuva“ (angl. *Science and Lithuania*). Nutrūko ir labai daug vilčių teikęs tarptautinio žurnalo „Revue Baltique“ leidyba. Po Baltijos valstybių nepriklausomybės atkūrimo šis žurnalas, siekęs pratęsti 1940 m. Taline ėjusio to paties pavadinimo leidinio rolę, kelerius metus Vilniuje buvo leistas anglų, prancūzų ir vokiečių kalbomis, bet ilgai neišsilaikė.

Todėl Senovinės technikos muziejaus iniciatyva – imtis mokslo populiarinimo veiklos yra labai sveikintina. Pirmajame muziejaus leidinio numeryje apžvelgti svarbiausi atradimai ir išradimai, padaryti praėjusiam tūkstantmetyje, iš esmės pakeitę žmonijos gyvenimą. Čia pateiktos žinios apie variklius, leidusius ne tik sukurti naujas transporto priemones, bet ir pakeitusius bendravimo metodus, praplėtusius visos mūsų aplinkos suvokimą. Dabar prie šių išradimų teikiama naudoti esame taip įpratę, kad vis rečiau susimąstome, kieno išmintis suteikė žmonijai

tokias galimybes. Pažvelkime tik į vieną pavyzdį. Kai pirmosios Amerikoje automobilių gamyklos kūrėjas Henris Fordas (angl. *Henry Ford*) savo tautiečiams pareiškė, kad per gana trumpą laiką aprūpins kiekvieną šeimą patogiu automobiliu, pastarieji jo nesuprato. Mėgstantys judrų gyvenimo būdą gyvėsi turintys gerus arklius. Tačiau konstruktorius labai gerai suvokė, kad šis išradimas reikalauja ir visiškai naujo požiūrio į transporto kelius ir jų infrastruktūrą. Gana greitai paaiškėjo, kad automobilių savininkų galimybės keliauti yra nepalyginamai didesnės.

Praėjo vos trys dešimtmečiai ir automobilių transportas tapo visuotiniu. H. Fordo sukurtas ir nuolat tobulinamas masinės gamybos ir gana pigius automobilius netrukus ėmė keisti specializuotos naujos transporto priemonės: atsirado ne tik keleiviniai ir krovininiai automobiliai, autobusai, kovos mašinos, bet ir individualius savininkų poreikius tenkinantys mechanizmai. Vargu ar šiandien kas nors dar parodytų arkliniam transportui skirtus kelius, kuriais prieš nepilnus du šimtmečius naudojosi keliavusieji iš Čikagos į Detroitą.

Naujajame muziejaus leidinyje pradeda nuo dešimtainės skaičiavimo sistemos perėmimo iš arabų. 1280 m. – išrasti akinių stiklai. Ir štai 1450-iejį, pažymėti Johano Gutenbergo spausdinimo mašinos išradimu, leidę pradėti masinę knygų leidybą. 1603 m. išrastas termometras, 1609 m. sukurtas mikroskopas.

1650 m. į pasaulio išradimų istoriją įžengė ir Lietuva: pasirodė Kazimiero Simonavičiaus (Semenavičiaus) veikalas „Didysis artilerijos menas“ (lot. *Artis magna artilleriae pars prima*), kuriame pirmą kartą išdėstyti

Naujojo leidinio titulinis lapas

raketų veikimo principai, daugiapakopė raketų sistema ir raketų baterijos. Šis veikalas daugiau nei du šimtmečius buvo naudojamas kaip pagrindinis artilerijos vadovėlis. Jame aprašytas kieto kuro reaktyvinis variklis, pateiktas nuosekliojo jungimo daugiapakopės raketos principas, vėliau atvėręs kelią į kosmosą.

1687 m. pasirodė klasikinės fizikos pradininko Isaaco Newtono veikalas „*Philosophiae Naturalis Principia Mathematica*“. Netrukus prasidėjo ir garo mašinų kūrimo laikmetis: 1705 m. užpatentuota stūmoklinė garo mašina, 1769 m. Džeimsas Vatas (angl. *James Watt*) sukonstravo garo mašiną, gavusią platų pritaikymą pramonėje, 1785 m. sukonstruotas garlaivis, 1814 m. – sukurtas garinis geležinkelio lokomotyvas.

821 m. Mikalojus Faradėjus (angl. *Michael Faraday*) išbandė pirmąjį elektrinį variklį. Dar po pusmečio prasideda amerikiečio Tomo Edisono (angl. *Thomas Alva Edison*), užpatentavusio daugiau kaip 1 100 išradimų, ir jo amžininkų laikmetis. Netrukus pasaulį pasiekia elektros lemputė, telefonas, radijas, kinematografas ir kt. 1903 m. pažymėti pirmuoju skrydžiu, panaudojant vidaus degimo variklį.

Žinoma, naujasis mokslo populiarinimo žurnalas nepretenduoja į pasaulio išradimų registrą. Antai pirmajame numeryje buvo praleista labai reikšminga informacija apie su Lietuva neatskiriamai susijusį ir daugybę mokslo darbų čia vykdžiusį Teodorą Grotusą. T. Grotusas (vok. *Theodor von Grotthuß*, gimęs 1785 m., miręs 1822 m.) yra elektrolizės ir fotochemijos dėsnų atradėjas, pirmasis Lietuvos fizikas ir chemikas, geologas. Jis įvedė tokias svarbias fizikos sąvokas, kaip teigiamas ir neigiamas poliai, įrodė, kad molekulės gali poliarizuotis. Nebuvo paminėtas ir naujos mokslo srities – vibrotechnikos ir vibromechanikos kūrėjas – akademikas Kazimieras Ragulskis, užpatentavęs per 1 750 išradimų. Pasigedome ir platesnės informacijos apie jau daugiau kaip šimtmetį Lietuvoje vykdomus aviacijos ir kosmonautikos tyrimus. Bet šie ir kiti reikšmingiausi mokslo faktai bus atkleisti kituose naujojo žurnalo numeriuose.

Naujasis leidinys padeda plačiau visuomenei suvokti, kaip atsirado įrenginiai ir technologijos, tapusios neatskiriamą mūsų kasdienybės dalimi. Mašinos ir prietaisai, rodomi doc. dr. Justino Stonio muziejuje, šio leidinio dėka atveria lankytojui mažai žinomus technikos pažangos labirintus. Sėkmės naujajam leidiniui. ■

LMA VRUBLEVSKIŲ BIBLIOTEKOJE

Akademiko Povilo Pakarklio 120-osios gimimo metinės

2022 m. lapkričio 18 d. – 2023 m. sausį Lietuvos mokslų akademijos (LMA) Vrublevskių bibliotekoje eksponuojama paroda „Išsaugotas Rytprūsių ir Klaipėdos krašto lituanistinis paveldas – mokslui ir visuomenei“, skirta istoriko, teisininko, akademiko Povilo Pakarklio 120-osioms gimimo metinėms paminėti.

LMA Vrublevskių biblioteka saugo išskirtiną skaičių lituanistinių vertybių, parvežtų P. Pakarklio surengtų ekspedicijų į Karaliaučiaus bei Klaipėdos kraštus metu. Rankraščių skyriuje sudarytos kelios archyvinų dokumentų kolekcijos: „Klaipėdos krašto aktai“, rankraščių rinkinys „Borusica“, „Mažosios Lietuvos aktai“, Liudviko

Rėzos fondas. Dalis spausdintos medžiagos – Valenrodų (*Wallenrodt*), Gotholdo (*Gotthold*) ir kitų žymių bibliotekų knygų, XVI–XX a. Prūsijos karalių ediktai sukomplektuoti Retų spaudinių skyriuje. P. Pakarklio archyve išlikę Lietuvos istorijos šaltiniai, tautosakos, ekspedicijų medžiaga, spausdintinio palikimo dalis.

Išsaugotos lituanistinės kolekcijos vertė – neišmatuojama. Pastaruoju metu ji sulaukia vis daugiau kryptingo mokslininkų dėmesio. Šia paroda siekiama ne tik atskleisti P. Pakarklio išgelbėto lituanistinio paveldo įvairovę, bet ir parodyti jo svarbą dabarties tyrėjams. Parodos stenduose eksponuojami archyvinų dokumentų pagrindu parengti faksimiliniai leidiniai, šaltinių publikacijos, mokslinės studijos ir tyrimai. Parodą parengė Vrublevskių bibliotekos darbuotojos Eglė Paškevičiūtė-Kundrotienė ir Rūta Kazlauskienė. Parodos konsultantė – habil. dr. Ingė Lukšaitė.

Jokūbo Brodovskio 330-osios gimimo metinės

„Šnekėk greitai – diena trumpa“, „Varna varnai akies nekerta“ – šios patarlės, fiksuotos dar XVIII a. rankraščiniuose šaltiniuose, gyvuoja iki šių dienų. Jas, XVIII a. dar tikrai skambėjusias Mažojoje Lietuvoje lietuviškai kalbėjusių žmonių lūpomis, užfiksavo vienas žymiausių XVIII a. Mažosios Lietuvos leksikografų ir tautosakos rinkėjų – Jokūbas Brodovskis (*Jacob Brodowski*, 1692–1744). Šiais metais minime jo 330-ąsias gimimo metines.

J. Brodovskis prisidėjo prie lituanistikos plėtotės: rankraščiuose mums paliko net du lietuvių kalbai ir kultūrai svarbius veikalus: Vokiečių-lietuvių ir lietuvių-vokiečių kalbų žodyną bei patarlių, priežodžių ir mįslių rinkinį „*Litauische Sprichwörter und Rätsel*“. Apie patį J. Brodovskį žinių esama nedaug. Tikriausiai apie jį visai ir nebūtume sužinoję, jei ne po Antrojo pasaulinio karo vykdytos ir prof. Povilo Pakarklio (1902–1955) vadovautos tuometės LTSR mokslų akademijos mokslininkų ekspedicijos. Jų metu į Lietuvą buvo pargabenti ne tik J. Brodovskio rankraščiai, bet taip pat ir kiti itin svarbūs

lituanistinio paveldo rašytiniai šaltiniai.

Parodos, nuo lapkričio 21 d. eksponuojamos LMA Vrublevskių bibliotekos fojė, žiūrovai turi unikalią galimybę pamatyti išlikusius J. Brodovskio rankraščinius veikalus. Jų puslapius sklaidė tokios lituanistikos įžymybės kaip Kristijonas Gotlybas Milkus, Martynas Liudvikas Rėza, Augustas Šleicheris, Georgas Heinrichas Ferdinandas Neselmanas, Frydrichas Kuršaitis ir kt. J. Brodovskio sudarytas rankraštis Vokiečių-lietuvių ir lietuvių-vokiečių kalbų žodynas bei anksčiau anoniminiu laikytas ir tik neseniai tyrėjų J. Brodovskiui priskirtas patarlių ir priežodžių rinkinys yra lietuvių rankraštinio paveldo paminklai.

J. Brodovskiui skirta paroda papildo nuo lapkričio 18 d. eksponuojamą didžiąją parodą „Išsaugotas Rytprūsių ir Klaipėdos krašto lituanistinis paveldas – mokslui ir visuomenei“. Parodą parengė Vrublevskių bibliotekos Knygos muziejaus mokslo darbuotoja dr. Kotryna Rekašiūtė. *Parengta pagal LMA Vrublevskių bibliotekos Komunikacijos skyriaus pranešimą* ■

Sutrumpintas darbo laikas auginantiems vaikus

Valstybinės darbo inspekcijos pranešimas

VDI atstovė Ieva Piličiauskaitė

teisės skyriaus vedėjos nuomone, darbuotojo darbo laikas turėtų būti trumpinamas proporcingai jo bendrai savaitės darbo laiko normai. Pavyzdžiui, jeigu biudžetinės įstaigos darbuotojas, kuris augina vaiką (-ų) iki 3 metų, dirba 60 val. per savaitę, nuo 2023 m. sausio 1 d. jo darbo laikas bendrai turėtų būti sutrumpintas 12 val., t. y. iki 48 val. per savaitę, už nedirbtą darbo laiko normos dalį paliekant nustatytą darbo užmokestį.

Sutrumpinta 32 valandų per savaitę darbo laiko norma bus taikoma ir darbuotojams, kuriems ir šiuo metu nustatyta sutrumpinta darbo laiko norma (mokytojams, dėstytojams, sveikatos priežiūros specialistams ir kt.).

Kas žinotina dėl tėvystės atostogų

Darbuotojams po vaiko gimimo suteikiamos tėvystės atostogos galės būti skaidomos į dvi dalis, mat dabar jos suteikiamos visos iš karto, nepertraukiamos trukmės (DK 133 straipsnio pakeitimas). Bendra tėvystės atostogų trukmė nesikeis ir išliks ta pati – 30 kalendorinių dienų. Be to, kaip ir dabar, šiomis atostogomis tėčiai galės pasinaudoti bet kuriuo laikotarpiu nuo vaiko gimimo, kol jam sukaks vieneri metai.

Kas žinotina dėl vaiko priežiūros atostogų

Randasi naujovė, susijusi su neperleidžiama vaiko priežiūros atostogų dalimi (DK 134 straipsnio pakeitimas). Kiekvienas iš tėvų (įtėvių, globėjų), imdamas vaiko priežiūros atostogą, bet kuriuo metu, kol vaikui sukaks 18 arba 24 mėnesiai, pirmiausia turės teisę pasinaudoti 2 mėnesių trukmės vaiko priežiūros atostogų dalimi, kuri niekam negalės būti perleista. Tai reiškia, kad tiek

vaiko tėtis, tiek mama bent po 2 mėnesius turėtų prižiūrėti savo vaiką, o likusį laiką bus galima dalytis pagal šeimos poreikį.

Šią neperleidžiamą 2 mėnesių trukmės vaiko priežiūros atostogų dalį kiekvienas iš tėvų (įtėvių, globėjų) galės imti visą iš karto arba dalimis, pakaitomis su kitu iš tėvų (įtėvių, globėjų). Vaiko tėtis (įtėvis, globėjas) savo neperleidžiama dalimi galės pasinaudoti bet kuriuo laikotarpiu, kol vaikui sukaks 18 arba 24 mėnesiai. Tai priklauso nuo pasirinktos vaiko priežiūros išmokos mokėjimo alternatyvos, pavyzdžiui, jis tą galėtų padaryti 17 ir 18 mėnesiais arba 23 ir 24 mėnesiais. Atkreiptinas dėmesys, kad neperleidžiamos dalies abu tėvai (įtėviai,

globėjai) negalės imti tuo pačiu metu.

Kaip ir iki šiol, darbuotojai vaiko priežiūros atostogomis galės naudotis, kol vaikui sukaks 3 metai. Akcentuotina, kad anksčiau nurodyti 18 ir 24 mėnesiai, per kuriuos kiekvienas iš tėvų turės pasinaudoti neperleidžiama vaiko priežiūros atostogų dalimi, yra susiję ne su atostogų trukme, o su pasirinkta vaiko priežiūros išmokų mokėjimo alternatyva. Be to, kaip ir dabar, šias atostogas pagal šeimos poreikį bus galima imti visus iš karto, dalimis arba pakaitomis, grįžti į darbą joms nepasibaigus. Kontaktams: komunikacija@vdi.lt; mob. 8 698 73 025. *Autorė yra Valstybinės darbo inspekcijos Darbo teisės skyriaus vedėja.*

Nuo 2023 m. sausio 1 d. šeimos turės daugiau galimybių derinti darbą, karjerą ir vaikų auginimą, mat įsigalios Darbo kodekso (DK) 112, 133 ir 134 straipsnių pakeitimai. Nuo naujų metų bus suteikta teisė į sutrumpintą 32 valandų per savaitę darbo laiko normą biudžetinių įstaigų darbuotojams, t. y. valstybės ir savivaldybių įstaigų, kurios išlaikomos iš valstybės ar savivaldybės biudžeto, Valstybinio socialinio draudimo fondo biudžeto ar iš kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų, valstybės ir savivaldybės įmonių, viešųjų įstaigų, kurių savininkė yra valstybė ar savivaldybė, ir Lietuvos banko darbuotojams, kurie augina vaikus iki 3 metų, už nedirbtą darbo laiko normos dalį paliekant nustatytą darbo užmokestį. Tiesa, atkreiptinas dėmesys, kad sutrumpinta darbo laiko norma bus taikoma vienam iš tėvų (įtėvių) arba globėjų jų pasirinkimu, kol vaikui sukaks 3 metai.

Darbo laiko trumpinimas taikomas dirbantiems visą darbo laiko normą

Biudžetinių įstaigų darbuotojų darbo laiko trumpinimas iki 32 val., t. y. 8 val. per savaitę, bus taikomas darbuotojams, dirbantiems visą darbo laiko normą, t. y. 40 val. per savaitę. Tuo atveju, jeigu darbuotojas toje pačioje darbovietėje dirba pagal pagrindinę darbo sutartį ir pagal susitarimą dėl papildomo darbo jungimo būdu ir jo darbo laiko trukmė per savaitę yra iki 60 val., Darbo

Šaltinis: pixabay.com

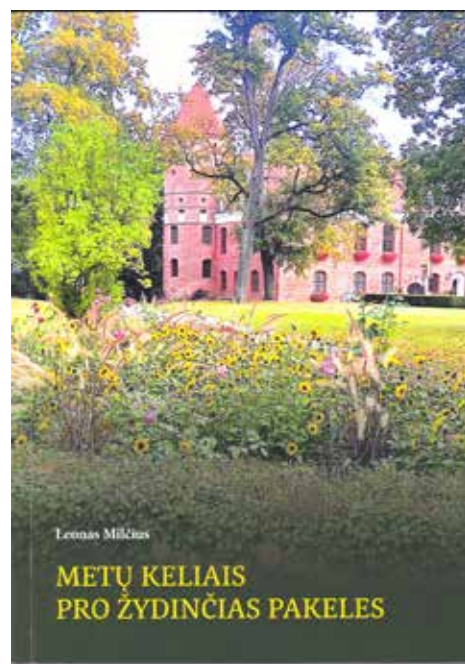
NAUJOS KNYGOS

■ Atkelta iš 9 p.

skirtuose eilėraščiuose laukų žydėjimui ar lapų kritimui apibūdinti randa vis kitus posakius, kitus įvaizdžius, pastebi naujas spalvas, detales. Liko daug nugyventų pavasarių, jie visi buvo kitokie. Dabar skaitai, mintimis grįžti į praeitį ir galvoji – ar tikrai jie tokie buvo? Ta istorinė eilėraščių seka savotiškai net ramina – žiūrėk, žmogau, kiek grožio buvo, kiek daug nuostabių akimirų tau buvo skirta.

Sudarydamas šį rinkinį, stengiausi atrinkti atskirų metų charakteringiausias eilėraščius, kurie parodytų, kuo tais metais gyvenau, kuo žavėjausi, gėrėjausi ir dėl ko skaudžiau išgyvenau. Dalis eilėraščių jau buvo skelbti anksčiau išleistose knygose. Bet mano knygų tiražai buvo tikrai nedideli, o pačios knygos plačiai išsibarstė.

Norėjau, kad šis rinkinys nors kiek pilniau aprėptų visą mano kūrybą, jos kitimą. Gyvenant keitėsi, plėtėsi ir draugų, pažįstamų žmonių ratas. Norisi ir jiems padovanoti, palikti šį eilėraščių rinkinį, savo poetinių

Naujoji dr. Leono Milčiaus poezijos rinktinė

jausmų, spalvų gamą. Žinoma, ji nėra pilna, juk nesutalpinsi tiek daug metų ir juose buvusių išgyvenimų į vieną knygą. Visko tikrai nesutalpinsi, kaip ir visų parašytų eilėraščių. Gal čia bus tik kokios penktoji ar šeštoji dalis. Bet ir tai, manau, jau daug, jau pakanka, nes kelis dešimtmečius rašant labai sunku išvengti pasikartojimų.

Jeigu kam nors atmintyje įstrigs tik vienas ar kitas eilėraščių, tai ir tai gerai. Tiek daug yra dešimties kartų geriau parašytų. Tik šie yra mano. Gal kuriam vaikui bus įdomu, o gal ir šiaip kam nors užklius iš kaimo kilusio signataro kūryba. Būtų gerai, kad mano akimis pamatytas Lietuvos laukų, pievų, upių ir dangaus grožis tada nušvistų ta pačia spalva, kurią ir aš tada mačiau.

Taip, buvo daug kelių ir takų, tiesių ir vingiuotų, platesnių ir siaurų, lygesnių ir duobėtų, sausų ir klampių. Visokiais teko eiti. Bet visi turėjo ir savo pakeles, buvo kaimai ir sodybos, kuriose gyveno žmonės. Buvo laukai, miškai ir pievos, buvo medžių, krū-

mokšnių ir gėlių. Juk laukų, pakelių gėlės yra pačios gražiausios, glostytos ir nuglostytos pėsčiųjų ir važiuotų keleivių akimis. Nemažai jų eilėraščių surinkau. Jomis ir dalijausi.

Už išleistą eilėraščių rinkinį nuoširdžiai dėkoju mielam bičiuliui Gintarui Karlauskiui, kuris ėmėsi nelengvų praktinių organizacinių ir kitų darbų, kad pateiktas mano rankraštis taptų knyga, bei VŠĮ „Raudondvario dvaras“ direktorei Snieguolei Navickienei. Dėkoju ir žmonai Simonai, kuri paragino tokį rinkinį išleisti, nes anksčiau parašyti eilėraščiai daugeliui yra nežinomi arba jau ir pamiršti. Taip pat dėkoju mielai redaktorei Vilijai Dobrovolskienei ir kitiems talkininkams, kurie padėjo, kad savo kūryba galėčiau pasidalinti ir su kitais, kad mano mintys galėtų gyventi, šildyti žmones ir po manęs.

„Mokslo Lietuvos“ *pastaba*: Kovo 11-osios Akto signataras, technikos mokslų daktaras, išradimų autorius, poetas ir fotomenininkas Leonas Milčius gruodžio 11 d. pasi-tinka 80-ąsias gimimo metines. Sveikiname. ■

PRO MEMORIA

Dr. Danutė Ona Kimtienė 1942–2022

Lapkričio 19 d., eidama 81-uosius, mus paliko ilgametė Lietuvos mokslo istorikų ir filosofų bendrijos entuziastė, Lietuvos chemijos istorijos ekspertė, daugelio knygų autorė Danutė Ona Kimtienė. Paskelbė daugiau kaip 100 mokslinių, daugiau kaip 50 mokslo populiarinimo ir informacinių straipsnių. 14 išradimų autorė.

Gimė 1942 m. kovo 22 d. Pažūolių kaime (tuometiniame Molėtų valsčiuje, Utenos apskr.). 1965 m. baigė Vilniaus universitetą. 1964–2000 m. dirbo Chemijos institute (iki 1992 m. – Chemijos ir cheminės techno-

logijos institutas). Mokslinių tyrimų sritys: dielektrikų metalizavimas, metalų jonų redukcijos reakcijos, ekologinė chemija, mokslo istorija, standartizacija.

Knygos: „Pasaulis chemiko akimis“ (1988), „Chemijos institutui – 50“ (su R. D. Jankauskiene, 1995), „Lietuvos chemikai“ (su R. D. Jankauskiene, 1999), „Aplinkos apsaugos vadyba: ISO 14000“ (su kitais, 1999), „Lietuvos chemijos istorija: nuo seniausių laikų iki 2008 metų“ (su R. D. Jankauskiene, 2014), „Chemijos enciklopedija“ (su kitais, 2015).

Parengė spaudai J. Matulio vadovėlių „Fizikinė chemija“ (su kitais, 2 dalys, 1999), knygas: „J. Matulis“ (su kitais, pirma dalis, autobiografiniai bruožai); antra dalis (mokslo populiarinimo straipsniai, publicistika, 1999). Parengė metodinį leidinį „Darbų eiga įmonėje, ruošiantis aplinkos apsaugos vadybos sistemos sertifikavimui“ (su kitais, 2003). Kartu su R. D. Jankauskiene sudarė Chemijos instituto mokslininkų bibliografinės rodykles. Išvertė knygų iš anglų kalbos. *Parengta pagal Visuotinę lietuvių enciklopediją ir kt.*

„MOKSLO LIETUVOS“ PRENUMERATA

„Mokslo Lietuva“ yra akademinės bendruomenės laikraštis, leidžiamas nuo 1989 m. vasaros. Laikraščio leidėjas – Lietuvos mokslininkų sąjunga (LMS). Nuo 2022 m. sausio

„Mokslo Lietuva“ leidžiama tik elektroniniu variantu (PDF formatu), kuris siunčiamas į Jūsų nurodytą elektroninį paštą tiek Lietuvoje, tiek ir užsienyje. Per metus išleidžiami

22 numeriai – po du numerius per mėnesį (išskyrus rugpjūtį). Leidinio metinė prenumerata – **20 eurų**. Užsakyti laikraštį galima nuo bet kurios dienos, nelaukiant einamųjų metų pabaigos. Sumokėję prenumeratos mokestį, nepamirškite pranešti redakcijai savo elektroninio pašto adresą, kuriuo pageidaujate gauti laikraštį. Mūsų el. pašto adresas: mokslolietuva@gmail.com

Prenumeratos mokestis pervedamas į laikraščio leidėjo – UAB „Mokslininkų laikraštis“ – sąskaitą. Įmonės kodas – 123218653,

atsiskaitomoji sąskaita – LT81 7300 0100 0242 3598, AB „Swedbank“. Nurodoma mokėjimo paskirtis – ML prenumerata. Į šią sąskaitą taip pat pervedamas atlyginimas už laikraščio paslaugas: skelbimus, reklamą, užsakomuosius straipsnius.

Finansinę paramą „Mokslo Lietuvai“ (metinę pajamų mokesčio dalį, aukas ir kt.) prašome pervesti Lietuvos mokslininkų sąjungai. Įmonės kodas – 111959769, **atsiskaitomoji sąskaita – LT70 7300 0100 0244 9695, AB „Swedbank“.**

Nacionalinio susivienijimo visureigis – Ukrainos kariams

Vytautas Sinica

Šių metų rugsėjį pakvietėme bendraminčius kartu padovanoti Ukrainos CCO AZOV brigados kariams visureigį. Aukų buvo tiek, kad prikrovėme tą visureigį įvairiausių priemonių, net droną nupirkome. Ačiū visiems prisidėjusiems ir ypač akciją įgyvendinti padėjusiems paramos Ukrainai veteranams, nuo 2014 metų agresijos reguliariai pagalbą Azovui vežantiems LDK palikuonims.

Ta proga dalinuosi Martyno Katelyno žodžiais, nes nieko geriau paaiškinančio situaciją ir nesugalvosiu: „Turbūt daugeliui nuo pirmųjų dienų aišku, kad karas Ukrainoje yra karas ir už mus, vadinasi ir mūsų. Ukrainoje kariaujama ir už Lietuvos laisvę. Todėl bent man nekilo abejonių nuo karo pradžios prisidėti siunčiant maistą, degalus

ir būtinas prekes. Tikiu, kad tokią paramą siuntėme daugelis galinčių ir kad apie tokius dalykus nekalbama.

Tačiau dabar su Rusijos mobilizacija akivaizdžiai prasidėjo naujas karo etapas. Nors ir kokie neparengti, neaprūpinti ir nemotyvuoti būtų rusų kariai, jų siunčiama tiek daug, kad norint išlikti Ukrainai neišvengiamai teks didinti karių, o Vakarams – siunčiamos ginkluotės kiekius. Mes negalime aprūpinti Ukrainos ginklais, bet jaučiame pareigą daryti daugiau, nes karo kaina vis auga. Todėl su Arnu Simučiu esame Ukrainoje, kur Azovo kariams į rankas pristatysime bendražygių aukomis nupirtą visureigį, droną, termo drabužius ir visa kita, ką pavyko nupirkti šiam reikalui.

Žiūrint į griaunamą šalį ima jausmas, kaip visa tai yra mažai. Tačiau visi darome, ką galime.“ *Šaltinis: Tiesos.lt*

Visureigis Ukrainos kariams

„MOKSLO
LIETUVOS“
PARTNERIAI:

alkas.lt

POZICIJA

ATEITIS KURIAMA ŠIANDIEN
ŠIANDIEN

Mokslo Lietuva

Vyriausiasis redaktorius Jonas Jasaitis
Stilistė-korektorė Jolanta Niaurienė
Dizaineris Vilius Zaveckas

Redakcinės kolegijos pirmininkas – Dalius Serafinas, nariai: Alvydas Baležentis, Valentinas Baltrūnas, Valentas Daniūnas, Jonas Dautaras, Vygtintas Gontis, Nelė Jurkėnaitė, Regina Kvašytė, Milena Seržantė, Eugenijus Stumbrys, Emilis Urba, Janina Valančiūtė, Raimundas Kaminskas, Algirdas Mikas Žemaitaitis
Redakcijos adresas: J. Basanavičiaus g. 6, LT-01118 Vilnius
El. paštas mokslolietuva@gmail.com
Laikraštis internete: www.mokslolietuva.lt

Redakcija gerbia savo autorių nuomonę ir mintis, net jei nei visada joms pritaria. Perspausdinant ar naudojant laikraščio „Mokslo Lietuva“ ir jo internetinio puslapio <http://www.mokslolietuva.lt> paskelbtą medžiagą būtina nuoroda į „Mokslo Lietuvą“.

ISSN 1392-7191
Leidžia
UAB „Mokslininkų laikraštis“
SL Nr. 169